M.A. (Part – II) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH-204 : Contemporary Western Philosophy
(Compulsory Course) (85 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
ii) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer in **twenty** words **each** (**any ten**) : **(20)**
   i) Give any two peculiarities of Moore's method of philosophising.
   ii) What is the thesis of internality of relations which both Moore and Russell were opposing ?
   iii) What is the picture theory of meaning ?
   iv) Explain with illustration the idea of a language game.
   v) What according to Kierkegaard are the three stages in life ?
   vi) State any two characteristics of being-in-itself as envisaged by Sartre.
   vii) State any two functions of hermeneutic philosophy.
   viii) What is Husserl's idea of philosophy ?
   ix) How does Rorty characterise philosophers who wish to ground solidarity in objectivity ?
   x) State any two characteristics of linguistic sign according to Saussure.
   xi) What does Derrida mean by binary opposition ?
   xii) What does Habermas mean by Universal Pragmatics ?
   xiii) What is communicative action according to Habermas ?

2. Write short notes on **any two** in **50** words **each** : **(10)**
   1) Phenomenological method.
   2) Wittgensteins views on language and the world as found in TLP.
   3) Frege's anti psychologism.
   4) Davidson's idea of conceptual scheme.

3. Answer **any two** in **150** words **each** : **(20)**
   1) Two dogmas of empiricism
   2) Russell's Logical Analysis
   3) Kierkegaard's views on God
   4) Sartre's conception of Bad Faith

4. Answer **any two** in **500** words **each**. **(30)**
   1) Derrida's Deconstructionism.
   2) Husserl's views on philosophy as a rigorous science.
   3) Sartre on freedom and responsibility.
   4) Saussure's views on Linguistic Signs.

मराठी रूपांतर

तत्त्वज्ञान

समकालीन पाश्चात्य तत्त्वज्ञान

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक प्रश्नांचे **पूर्ण गुण** दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्न पत्रिकाही पहावी.*

१. कोणत्याही **१०** प्रश्नांची प्रत्येकी **२०** शब्दांत उत्तरे लिहा : **(२०)**

१) मूरच्या तत्त्वचितंन पद्धतीची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

२) आंतरिक संबंध सिद्धान्त म्हणजे काय ? ज्याला मूर व रसेल दोघेही विरोध करतात.

३) अर्थ विषयक चित्र-उपपत्ति म्हणजे काय ?

४) भाषिक-खेळ ही संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा.

५) जीवनाचे तीन स्तर केर्केगार्डच्या मतानुसार काय आहेत ?

६) सार्त्रच्या स्वरूप-सत्तेची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

७) प्रतीक-मीमांस तत्त्वज्ञानाची कोणतीही दोन कार्ये सांगा.

८) तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप ह्युसर्लच्या मते काय आहे ?

९) रोरटी वस्तुनिष्ठता ही भरभक्कम पायावर उभी असलीपाहिजे असे म्हणणारे जे तत्त्ववेत्ते आहेत त्यांची कोणती गुणवैशिष्ट्ये सांगतो ?

१०) सोसुर यांच्यामते भाषिक –चिन्हांची कोणतीही दोन ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

११) डेरिडा विरोध व्दंव्द याचा अर्थ काय सांगतात ?

१२) वैश्विक उपयुक्ततावाद याचा अर्थ हॅबरमास काय करतात ?

१३) हॅबरमास संप्रेषण –क्रिया म्हणजे काय म्हणतात ?

२. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंवर** संक्षिप्त टीपा प्रत्येकी ५० शब्दांत लिहा. **(१०)**

अ) प्रत्ययवस्तुवादी पद्धति.

ब) विट्गेनस्टाईनची भाषा व जग यांच्या संबंधीची मते ट्रक्टॅटस् आधारे.

क) फ्रेगचा प्रति–मनोमयतावाद

ड) डेव्हिडसनची संकल्पना अनुबंध ही कल्पना.

३. कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी **१५०** शब्दांत उत्तरे लिहा. **(२०)**

अ) आग्रही अनुभवनिष्ठतावादाचे दोन प्रकार.

ब) रसेलचे तार्किक विश्लेषण.

क) ईश्वर विषयक केर्केगार्डची मते.

ड) चुकीच्या श्रद्धांची संकल्पना सार्त्र मतानुसार.

४. कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी ५०० शब्दांत उत्तरे लिहा. **(३०)**

अ) डेरिडाची पुनर्बांधणी

ब) ह्युसर्ल यांची तत्त्वज्ञान म्हणजे चिकित्सकशास्त्र याविषयीची मते.

क) स्वातंत्र्य व कर्तव्ये याबाबतची सार्त्र यांची मते.

ड) सोसुरचे भाषिक चिन्हाबाबतचे मत.

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
PHILOSOPHY (Optional)
PH-104 : Buddhism
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

   a) Explain fully the role of faith, experience and reason in Buddha's teaching.

   OR

   b) Explain fully the nature of Dvadaśanidāna.

2. Answer in **500** words : **20**

   a) Explain the nature of Aṣṭāṅgika Mārga according to Buddhism.

   OR

   b) Explain the nature of Kṣaṇabhangavāda and its limitations.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

   1) State and discuss the nature of Tṛṣṇā as a cause of Duhkha.
   2) Explain fully the nature of Sopudiśeṣa and Nirūpādiśeṣa Nirvāṇa
   3) State and discuss the nature of Anityatā.
   4) Explain in brief the division of Buddhism into various schools.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

   1) Avidyā
   2) Sūnyatā
   3) Buddhist response of vedic tradition
   4) Satipatthāna
   5) Anātmatā
   6) Madhyama Pratipat.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **सोडवावेत.***
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
*४) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०

अ) बुद्धांच्या शिकवणुकीतील श्रद्धा, अनुभव आणि प्रज्ञा यांची भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

ब) द्वादशनिदानाचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दात उत्तर द्या : २०

अ) बौद्धदर्शनानुसार अष्टांगिकमार्गाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

ब) क्षणभंगवादाचे स्वरूप स्पष्ट करून त्याच्या मर्यादा सांगा.

३. कोणत्याही **दोनांची** प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे द्या : २०

१) दु:खाचे कारण म्हणून तृष्णाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.

२) सोपाधिशेष आणि निरूपाधिशेष निर्वाणचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

३) अनित्यतेचे स्वरूप सांगून त्याची चर्चा करा.

४) बौद्धदर्शनाच्या विविध संप्रदायांचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत उत्तरे द्या : २०

१) अविद्या

२) शून्यता

३) वैदिक परंपरेला बौद्धांचा प्रतिसाद

४) सतिपट्ठाण

५) अनात्मता

६) मध्यम प्रतिपद्.

[3706] – 103

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
PHILOSOPHY (Optional)
PH-103 : Plato (2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

Instructions *: 1) Attempt **all** questions.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words. **20**

   a) Can virtue be taught ? Elaborately discuss with reference to the dialogue Meno.

   OR

   b) Explain in detail Plato's criticism of the definition of knowledge as perception.

2. Answer in **500** words. **20**

   a) What is Plato's response to the problem of 'one and many' ? Explain.

   OR

   b) Discuss in detail Plato's distinction between opinion and knowledge with reference to the dialogue Republic.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

   1) Bring out the importance of the recollection theory of knowledge.
   2) Write a note on Protagoras' doctrine that man is the measure of everything.
   3) State and explain Parmenides' criticism of Plato's theory of Forms.
   4) Explain the distinguishing features of the method of dialogue.

4. Write notes on **any four** of the following in **100** words **each** : **20**

   1) Simile of sun.
   2) Art is imitation.
   3) Role of Socrates as intellectual midwife.
   4) Whole and part.
   5) Wisdom.
   6) Road to Larrisa.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रशांना **समान** गुण आहेत.*
*४) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०

अ) 'सद्‌गुणाचे शिक्षण देणे शक्य आहे का ? मिनो या संवादाच्या संदर्भात सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

ब) ज्ञान म्हण्जे इंद्रियानुभव ह्या व्याख्येवरील प्लेटोची टीका सविस्तर स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०

अ) 'एक आणि अनेक' या समस्येच्या बाबतीतील प्लेटोचा प्रतिसाद काय आहे ? स्पष्ट करा.

किंवा

ब) रिपब्लिक या संवादाच्या संदर्भात प्लेटोने मत आणि ज्ञान मांत केलेल्या फरकाची सविस्तर चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंची** उत्तरे प्रत्येकी **२५०** शब्दांत लिहा. २०

१) ज्ञानाच्या अनुस्मरण उपपत्तीचे महत्व विशद करा.

२) मनुष्य हा प्रत्येक गोष्टीचा मापदंड आहे या प्रोटेगोरसच्या सिध्दांतावर टीप लिहा.

३) प्लेटोच्या आकारविषयक उपपत्तीवरील पारमिनाईड्स्‌ची टीका सांगा आणि स्पष्ट करा.

४) संवाद पद्धतीचे वैशिष्ट्यपूर्ण गुणधर्म स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा लिहा. २०

१) सूर्याचा दृष्टांत

२) कला म्हणजे अनुकरण

३) वैचारिक सुईण म्हणून सॉक्रेटिसचे कार्य.

४) समष्टी आणि व्यष्टी

५) शहाणपण

६) लॅरिसाकडे जाणरा मार्ग.

M.A. (Sem. I) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH – 104 : Early Buddhism (2008 Pattern) (Optional)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B.:1) Attempt **All** questions.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Attempt in **500** words : **20**

   a) Critically examine Buddha's response to vedic tradition.

   OR

   b) What is dvadaśanidan ? Explain its importance.

2. Attempt in **500** words : **20**

   a) Distinguish fully between the concept of Nirvana and the concept of moks'a of advaita vedanta.

   OR

   b) State the four noble truths. Explain ellaborately its importance.

3. Answer **any two** of the following in **250** words **each** : **20**

   a) Explain in detail the concept of pratityasamutpada.

   b) State and explain the three jewels of Buddhism.

   c) State and explain the kinds of Nirvana.

   d) Explain the nature of vipussana.

4. Write notes on **any four** of the following in **100** words **each** : **20**

   a) Brahmavihar

   b) Dharm - cakra - pravartan

   c) Arhat

   d) Sila for Bhikkus

   e) Prajna

   f) Anatmata.

मराठी रूपांतर

*सूचना: १) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
*४) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) वैदिक परंपरेला बुद्धांनी दिलेल्या प्रतिसादाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

किंवा

ब) द्वादशनिदान म्हणजे काय ? त्याचे महत्व स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) निर्वाण संकल्पना आणि अद्वैत वेदांताची मोक्ष संकल्पना यांतील फरक पूर्णत : स्पष्ट करा.

किंवा

ब) चार आर्यसत्ये सांगा. त्याचे महत्व सविस्तर स्पष्ट करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **२५०** शब्दांत लिहा : २०

अ) प्रत्यीत्य समुत्पादाची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) बौद्ध दर्शनातील त्रिरत्ने सांगा आणि स्पष्ट करा.

क) निर्वाणाचे प्रकार सांगा आणि स्पष्ट करा.

ड) विपस्सनेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर १००** शब्दांत टीपा लिहा : २०

अ) ब्रह्मविहार

ब) धर्म चक्र प्रवर्तन

क) अर्हत

ड) भिक्खुंसाठी शील

इ) प्रज्ञा

फ) अनात्मता.

———————————

[3706] – 106

M.A. (Sem. – I) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH – 105 : (Optional) (2008 Pattern) Saints of Maharashtra

Time : 3 Hours Maximum Marks : 80

*N.B: 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

a) Discuss in detail the socio-cultural relevance of Bhakti Movement.

OR

b) Explain elaborately Jnanesvara's views regarding the relation between Vastu (Reality) and Jagat.

2. Answer in **500** words : **20**

a) Discuss in detail the place of Tukaram in the tradition of saints in Maharashtra.

OR

b) Explain Ramdas' viewpoint regarding jnana and ajnana.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

1) State Tukaram's criticism of social inequalities. Bring out its relevance.

2) What are the issues associated with the interpretation of Mahanubhava texts ? Explain .

3) State and discuss the relevance at Ramdas' notion of prayatna.

4) What according to Jnanesvara is the nature and role of sabda ?

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

1) Tukaram's criticism on pakhand
2) Vis'vatmak Dev
3) Chakradhar's concept of Is'vara
4) Ramdas' views on Ninefold-Bhakti
5) Karmayoga and liberation
6) Ramdas' concept of rajakaran.

P.T.O

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **आवश्यक** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
*४) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) भक्ती चळवळीच्या सामाजिक – सांस्कृतिक प्रस्तुततेची सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

ब) वस्तु आणि जगतू यांतील संबंधाविषयीचे ज्ञानेश्वरांचे विचार सविस्तर स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) महाराष्ट्राच्या संत परंपरेतील तुकारामांच्या स्थानाची सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

ब) ज्ञान आणि अज्ञानाबाबतचा रामदासांचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०

१) सामाजिक विषमते वरील तुकारामांची टीका सांगा तिची प्रस्तुतता विशद करा.

२) महानुभावाच्या संहितांच्या अन्वयार्थाबाबत काय समस्या आहेत ? स्पष्ट करा.

३) रामदासांची प्रयत्न ही संकल्पना सांगा आणि तिच्या प्रस्तुततेची चर्चा करा.

४) ज्ञानेश्वरांच्या मतानुसार शब्दाचे स्वरूप आणि कार्य काय आहे ?

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०

१) पाखंडावरील तुकारामांची टीका
२) विश्वात्मक देव
३) चक्रधरांची ईश्वर संकल्पना
४) नवविधा भक्तीवरील रामदासांचे विचार
५) कर्मयोग आणि मोक्ष
६) रामदासांची राजकारण ही संकल्पना

[3706] – 108

M.A. (Sem. – I) Examination, 2010
PHILOSOPHY
Analytic Philosophy (Early Phase)
(2008 Pattern) (Optional)

Time : 3 Hours | Maximum Marks : 80

N.B.: *i) Attempt **all** questions*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

   a) Is 'esse' 'percipii' ? Discuss in the light of Moore's analysis of sensation.

   OR

   b) Discuss Russell's theory of definite descriptions. What purpose does it serve ?

2. Answer in **500** words : **20**

   a) How is language related to the world ? Discuss in the context of Wittgenstein's picture theory of meaning.

   OR

   b) Critically examine Strawson's main arguments in "On referring".

3. Answer **any two** in **250** words each : **20**

   i) Is sense different from reference ? Discuss.
   ii) What is the distinction between the grammatical form and logical form ?
   iii) Are all metaphysical statements nonsensical ? Discuss.
   iv) Discuss the salient features of analysis as a method of philosophy.

4. Write short notes on **any two** in **100** words each : **20**

   i) Logical atomism.
   ii) Linguistic turn.
   iii) Moore's views regarding common sense.
   iv) Paradox of analysis.
   v) Proper names.
   vi) Wittgenstein's understanding of philosophy in the context of 'Tractatus'.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न सोडविणे* ***आवश्यक*** *आहे.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*
iii) ***सर्व*** *प्रश्नांना* ***समान*** *गुण आहेत.*
iv) ***मूळ*** *इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

1) ५०० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०

अ) 'अस्तित्व' म्हणजे 'इन्द्रियप्रत्यय' असतो का ? मूरने संवेदानाचे जे विश्लेषण केले आहे, त्याच्या संदर्भात चर्चा करा.

किंवा

ब) रसेलच्या सुनिश्चित वर्णनाच्या उपपत्तीची चर्चा करा. यामुळे कोणता हेतू साध्य होतो ?

2) ५०० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०

अ) भाषेचा जगाशी कशा प्रकारचा संबंध आहे ? विट्गेनस्टाईनच्या अर्थाच्या चित्र उपपत्तीच्या संदर्भात चर्चा करा.

किंवा

ब) स्ट्रॉसनच्या 'ऑन रिफरिंग' या निबंधातील प्रमुख युक्तिवादांची चर्चा करा.

3) खालीलपैकी कोणत्याही **दोनांची** प्रत्येकी **२५०** शब्दांत उत्तरे लिहा : २०

i) 'अर्थ' 'निर्देशांपेक्षा' वेगळा आहे का ? चर्चा करा.

ii) व्याकरणीय आकृतीबंध आणि तार्किक आकृतीबंध यांमधे काय फरक आहे ?

iii) सर्व सत्ताशास्त्रिय विधाने अर्थशून्य असतात का ? चर्चा करा.

iv) तत्त्वज्ञानाची एक पद्धत म्हणून विश्लेषणाच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

4) खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीप लिहा : २०

i) तार्किक अणुवाद

ii) भाषिक वळण

iii) साधारण धारणेबद्दलची मूरची मते

iv) विश्लेषणासंबंधीचा विरोधाभास

v) विशिष्ट नामे

vi) विट्गेनस्टाईनचे तत्त्वज्ञानाबद्दलचे आकलन, ट्रॅक्टॅटसच्या संदर्भात.

M.A. (Part – I) Examination, 2010
PHILOSOPHY (85 Pattern)
PH–106 : JNANESVARA (Optional)

वेळ : तीन तास | एकूण गुण : ८०

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडवावेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक प्रश्नांचे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची उत्तरे लिहा (शब्द मर्यादाः प्रत्येकी **२०** शब्द) : **(२०)**

१) ज्ञानेश्वरांवर प्रभाव असलेल्या कोणत्याही दोन पंथांची नावे सांगा.

२) लोकसंग्रह म्हणजे काय ?

३) पसायदान हे पद स्पष्ट करा.

४) ज्ञानी जिला स्वसंवित्ति म्हणतात व शैव जिला शक्ति म्हणतात तिला ज्ञानेश्वर काय म्हणतात ?

५) पराभक्तीची व्याख्या सांगा.

६) 'जग असकी वस्तुप्रभा' हे ज्ञानेश्वरांचे उद्‌गार त्यांच्या कोणत्या ग्रंथात आढळतात ?

७) सत्, चित्, आनंद ही पदे ज्ञानेश्वरांच्या मते सद्‌वस्तूची वाचक आहेत का ? ती कोणत्या प्रकारे अर्थबोध करतात ?

८) ज्ञानेश्वरांनी केलेल्या शब्दखंडनाचे सार एका वाक्यात सांगा.

९) विश्वात्मक देव म्हणजे काय ?

१०) अज्ञानखंडन केल्यावर ज्ञानेश्वर साहजिकच ज्ञानाचे समर्थन करतात की ज्ञानाचेही खंडन करतात ?

११) काश्मिर शैववादाचा मुख्य विचार सांगा.

१२) जग हा अविद्येचा आविष्कार आहे असे ज्ञानेश्वर अनुभवामृतात मानतात का ?

१३) ज्ञानेश्वरांची अनुभवामृतातील सद्‌गुरूविषयक संकल्पना सांगा.

२. प्रत्येकी ५० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा (कोणतेही **दोन) :** **(१०)**

१) लोकसंस्था संकल्पना.

२) ज्ञानेश्वरांचा काव्यविषयक दृष्टिकोन.

३) गुरूचे महत्त्व.

४) जगताचे स्वरूप.

३. प्रत्येकी **१५०** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन) :** **(२०)**

१) वारकरी संप्रदाय आणि ज्ञानेश्वर.

२) ज्ञानेश्वरांची स्वधर्म संकल्पना.

३) चिद्विलासवाद.

४) शिवशक्तिसमावेश.

४. प्रत्येकी ५०० शब्दांत चिकित्सक निबंध लिहा (कोणतेही **दोन):** **(३०)**

१) गीतेचा अन्वयार्थ या दृष्टिकोनातून ज्ञानेश्वरीचे विवरण करा.

२) योग व कुंडलिनी यांबाबतचा ज्ञानेश्वरांचा दृष्टिकोन विशद करा.

३) ज्ञानेश्वरांचा दृष्टिकोन केवलाद्वैती मानता येईल का चर्चा करा.

४) ज्ञानेश्वरांच्या अज्ञानखंडनाचे सविस्तर विवेचन करा.

M.A. (Part – II) Examination, 2010
PHILOSOPHY (Old)
PH-201 : Western Epistemology and Metaphysics (Compulsory Course)
(85 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B.: 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **twenty** words **each** (any **ten**) : **20**

i) Mention any two theories of truth.

ii) What is knowledge ?

iii) What is a-priori knowledge ?

iv) Name any two sceptical philosophers.

v) What is the use theory of meaning ?

vi) Mention any two theories of perception.

vii) What are the characteristics of necessary statements ?

viii) Who first introduced the problem of universals in philosophy ?

ix) How many causes are there according to Aristotle ?

x) Mention any two categories of understanding according to Kant.

xi) What is self according to Hume ?

xii) How does Berkeley define subjective idealism ?

xiii) What is the nature of reality according to Heraclitus ?

2. Write short notes on **any two** of the following in **50** words **each** : **10**

i) Belief and knowledge

ii) Sense-data theory

iii) Referential theory of meaning.

iv) Foundationalism.

3. Answer **any two** of the following in **150** words **each** : **20**

i) Gettier problem

ii) Analytic-synthetic distinction of knowledge

iii) Moore's common-sense realism

iv) Descarte's concept of mind.

4. Answer **any two** in **500** words **each** : **30**

i) Hume's theory of causation.

ii) Strawson's concept of person

iii) Correspondence theory

iv) Verificationism.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक प्रश्नांचे **संपूर्ण गुण** दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची प्रत्येकी **२०** शब्दांत उत्तरे लिहा : **२०**

i) कोणत्याहि दोन सत्याच्या उपपत्ती सांगा.

ii) ज्ञान म्हणजे काय ?

iii) अनुभव–निरपेक्ष ज्ञान म्हणजे काय ?

iv) साशंकतावादी कोणत्याही दोन तत्त्ववेत्यांची नांवे सांगा.

v) अर्थ विषयक वापर–उपपत्ति म्हणजे काय ?

vi) कोणत्याहि दोन प्रत्यक्ष–उपपत्तिची नांवे सांगा.

vii) अनिवार्य वाक्यांची, वैशिष्ट्ये म्हणजे काय ?

viii) तत्त्वज्ञानाच्या क्षेत्रात सामान्याची समस्या प्रथमत: कोणी उद्‌ऋत केली ?

ix) ॲरिस्टॉटलच्या मतानुसार कारणांचे कोणकोणते प्रकार आहेत ?

x) कांटच्या मतानुसार अकलनाच्या कोणत्याही दोन कोट्या सांगा.

xi) ह्युमच्या मतानुसार 'स्व' म्हणजे काय ?

xii) ज्ञातृसापेक्ष चिद्‌वादाची बर्कले कशी व्याख्या करतात ?

xiii) हिरॅक्लिटस् सत्तेचे स्वरूप काय सांगतात ?

२. कोणत्याही **दोहोंवर** प्रत्येकी **५०** शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा. **१०**

अ) श्रद्धा व ज्ञान

ब) इंद्रियवित्ति उपपत्ति

क) अर्थाची उल्लेख्यार्थी उपपत्ति

ड) पायाभूततावाद.

३. कोणत्याहि–**दोहोंची** प्रत्येकी **१५०** शब्दांत उत्तरे लिहा. **२०**

अ) गेटीयरची समस्या

ब) ज्ञानातील विश्लेषक–संश्लेषक भेद

क) मूरचे सामान्यबुद्धिवादी वास्तववाद

ड) डेकार्ट यांची मन संकल्पना.

४. कोणत्याहि–**दोहोंची** प्रत्येकी **५००** शब्दांत उत्तरे लिहा. **३०**

१) ह्युमची कार्यकारणवादी उपपत्ति

२) स्ट्रॉसनची व्यक्ति संकल्पना

३) यथा–अर्थता उपपत्ति

४) प्रत्यंतर–उपपत्तिवाद.

M.A. (Part – II) (85 Pattern) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH-202 : Social and Political Philosophy (Compulsory Course)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate full marks.*

1. Answer **any ten** of the following in **20** words each : **20**

1) What according to Locke is the basis of social contract ?

2) Define state.

3) Define nationalism.

4) What does Rawls mean by 'original position' ?

5) What does Popper mean by the term 'Open Society' ?

6) Explain the term Āpad Dharma.

7) What is the basic tenet of liberalism ?

8) State the forms of democracy.

9) Explain the term 'Natural Rights'.

10) What is meant by the term 'positive freedom ?

11) Explain the term 'Sarvodaya'.

12) What is meant by civil disobedience ?

13) Define society.

2. Write short-notes on **any two** of the following in **50** words each : **10**

   1) Political obligation

   2) Role of morality in social regulation

   3) Principle of Equality

   4) Max's concept of society.

3. Answer any **two** of the following in **150** words each : **20**

   1) Critically examine Hobbes' views on social contract.

   2) Write a note on Kautilya's views on law and morality.

   3) Discuss the salient features of liberalism.

   4) State and examine Aristotle's view of justice.

4. Answer **any two** of the following in **500** words each : **30**

   1) Explain elaborately Rawls' theory of justice.

   2) Discuss in detail Hegel's views on the relation between individual and society.

   3) Write an essay on Gandhiji's concept of Satyāgraha .

   4) Explain the term 'Socialism'. Discuss the salient features of democratic socialism.

मराठी रूपांतर

*सूचना : 1) **सर्व** प्रश्न **आवश्यक** आहेत.*
*2) उजवीकडील आकडे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*3) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

1. कोणत्याही **दहांची** उत्तरे प्रत्येकी २० शब्दांत लिहा. **20**

   1) लॉक यांच्या मते सामाजिक कराराचा आधार काय आहे ?

2) राज्याची व्याख्या द्या.

3) राष्ट्रवादाची व्याख्या द्या.

4) 'मूळ भूमिका' याद्वारे रॉल्स यांना काय म्हणायचे आहे ?

5) पॉपर यांच्या मते 'मुक्त समाज' म्हणजे काय ?

6) 'आपद्धर्म' म्हणजे काय ?

7) उदारमतवादाचे मूळ तत्व काय आहे ?

8) लोकशाहीचे प्रकार सांगा.

9) 'नैसर्गिक हक्क' म्हणजे काय ?

10) 'भावात्मक स्वातंत्र्य' म्हणजे काय ?

11) 'सर्वोदय' ही कल्पना स्पष्ट करा.

12) 'सविनय कायदेभंग' म्हणजे काय ?

13) समाजाची व्याख्या द्या.

2. कोणत्याही **दोहोंवर** प्रत्येकी ५० शब्दांत टीपा लिहा. **10**

1) राजकीय कर्तव्य

2) सामाजिक नियमनात नीतीची भूमिका

3) समानतेचे तत्व

4) मार्क्स यांची समाज–संकल्पना.

3. कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी **१५०** शब्दांत उत्तरे लिहा. **20**

1) सामजिक कराराबद्दलच्या हॉब्ज यांच्या विचारांचे चिकित्सक परीक्षण करा.

2) 'कौटिल्याचे कायदा व नीती संबंधी विचार' यावर टीप लिहा.

3) उदारमतवादाच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

4) ॲरिस्टॉटल यांच्या न्यायविषयक विचारांचे परीक्षण करा.

4. कोणत्याही **दोहोंची** उत्तरे प्रत्येकी **५००** शब्दांत लिहा.

1) रॉल्स यांची न्यायविषयक उपपत्ती सविस्तर स्पष्ट करा.

2) हेगेल यांच्या व्यक्ती–समाज संबंधविषयक विचारांची चर्चा करा.

3) गांधीजींच्या 'सत्याग्रह' संकल्पनेवर एक निबंध लिहा.

4) 'समाजवाद' या शब्दाचे स्पष्टीकरण करा. लोकतांत्रिक समाजवादाच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

[3706] – 15

M.A. (Part – II) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH – 203 : Buddhism – Jainism (Compulsory Course)
(85 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full marks**.*

1. Answer **any ten** in **20** words **each** : **20**

   1) Enumerate the four noble truths.
   2) Who is a *Sautrāntika* ?
   3) Enlist the *Nayas* of Jainism.
   4) What are the *Mahāvratas* according to Jainism ?
   5) Explain the meaning of *Gupti*.
   6) Give the seven steps of *Syādavāda*.
   7) Define *Sat* according to Jainism.
   8) Enumerate *Dvādaśanidānas* in the sequential order.
   9) What are the marks of existence according to Buddhism ?
   10) State in brief classification of *Tattvas* according to Jainism.
   11) State Jaina concept of *Triratnas*.
   12) What is the meaning of *Sopādhiśeṣa-nirvāna* ?
   13) What is meant by *Sanātana-dharma* ?

2. Write short-notes on **any two** of the following in **50** words **each** : **10**

   1) State and discuss the nature of *Avidyā* according to Buddhism.
   2) Explain Buddhist doctrine of *Śūnyatā*.
   3) Elaborate the nature of *Dravya* according to Jainism.
   4) State and discuss the nature of *Pudgala* according to Jainism.

P.T.O.

3. Write an essay on **any two** of the following in **150** words **each** : **20**

   1) *Syadavāda*

   2) *Astāṅgika-mārg*a.

   3) *Pratitya-samutpāda*

   4) *Śramaṇācāra.*

4. Answer **any two** of the following in **500** words **each** : **30**

   1) How and why is *Nirvāna* of *Hīnayāna* and *Māhayāna* different ?

   2) How and why is *Ahiṁsā* important for Jainas ?

   3) What is the nature and function of *Anekāntavāda* ? Why do Jainas advocate it ?

   4) State and discuss nature and reasons behind Buddhist's doctrine of Anātmatā.

मराठी रूपांतर

तत्त्वज्ञान

बौद्धदर्शन – जैनदर्शन

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक प्रश्नांचे **संपूर्ण गुण** दर्शवितात.*
*३) **मूळ** इंग्रजीप्रश्नपत्रिकाही **पहावी.***

१. कोणत्याही **१० प्रश्नांची** प्रत्येकी **२०** शब्दांत उत्तरे लिहा : **२०**

   १) चार आर्य सत्ये सांगा.

   २) सौत्रांतिक कोणाला म्हणतात ?

   ३) जैनाचे नयाचे प्रकार सांगा.

   ४) जैनदर्शनानुसार महाव्रते कोणकोणती आहेत ?

   ५) गुप्तीचा अर्थ स्पष्ट करा.

   ६) स्याद्वादाच्या ७ पायऱ्या / भंग सांगा.

   ७) जैनमतानुसार सत् ची व्याख्या द्या.

८) द्वादशनिदाने त्याच्या योग्य क्रमवारीने सांगा.

९) बौद्धमतानुसार अस्तित्त्वाची प्रमुख लक्षणे कोणती ?

१०) जैनमतानुसार तत्त्वाचे वर्गीकरण थोडक्यात सांगा.

११) जैनमतानुसार त्रिरत्ने सांगा.

१२) सोपाधिशेष निर्वाणाचा अर्थ काय होतो ?

१३) सनातन–धर्म म्हणजे काय ?

२. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंवर** प्रत्येकी **५०** शब्दांत टीपा लिहा: **१०**

१) बौद्धमतानुसार अविद्येचे स्वरूप मांडा व तिची चर्चा करा.

२) बौद्धांच्या शून्यता सिद्धांताचे स्पष्टीकरण करा.

३) जैनांच्या द्रव्याचे स्वरूप विशद करा.

४) जैनमतानुसार पुदगलाचे स्वरूप सांगा व चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोनांवर** निबंध प्रत्येकी **१५०** शब्दांत लिहा : **२०**

१) स्याद्वाद

२) अष्टांगिकमार्ग

३) प्रतीत्य–समुत्पाद.

४) श्रमणाचार.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी **५००** शब्दांत उत्तरे लिहा : **३०**

१) हीनयान व महायानात निर्वाण कसा व कां फरक आहे ?

२) जैनांमतानुसार अहिंसा कसा व कां महत्त्वाची असते ?

३) अनेकान्तवादाचे स्वरूप व कार्य काय ? जैनांनी तो कां प्रतिपादला ?

४) बौद्धांच्या अनात्मता सिद्धान्ताचे स्वरूप व ते सांगण्या मागची कारणे सांगा व त्यांची चर्चा करा.

———————

M.A. (Part – II) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH-205 : Aesthetics (85 Pattern) (Compulsory Course)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *1)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
2) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any ten** in **20** words **each**. **20**

1) Define the term 'aesthetics'.

2) Give any one definition of the term 'beauty'.

3) Name the view advocated by Plato to describe the nature of art.

4) Explain the term 'robust realism'.

5) Explain the concept of 'medium of art'.

6) State any two features of an aesthetic judgement.

7) Explain the term Rang-samgraha.

8) What does Vāmana mean by Rītī ?

9) What does the term Vibhāva mean ?

10) State any two Rasa-vighnas.

11) Name any two Sthāyībhāvas.

12) Explain the term Sadhāraṇikaraṇa.

13) What does Abhinavagupta mean by the term Pratibhā ?

2. Write short notes on **any two** of the following in **50** words **each** : **10**

1) Sublime

2) Cultural Relativism

3) Vyābhicāribhāvas

4) Siddhī.

3. Answer **any two** of the following in **150** words **each**. **20**

1) State and discuss different views on Aesthetic attitude.

2) Critically examine the view of Art as symbolic form.

3) Discuss in detail Dhvani-siddhānta.

4) What according to Bharata is the purpose of art ?

4. Answer **any two** of the following in **500** words **each**. **30**

1) Elaborate the nature and characteristics of aesthetic experience.

2) Are aesthetic judgements universal ? Comment.

3) State and explain Bharata's theory of art.

4) Write an essay on essence of poetry.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. कोणत्याही **दहांची** उत्तरे प्रत्येकी **२०** शब्दांत लिहा : **२०**

१) सौंदर्यमीमांसेची व्याख्या द्या.

२) 'सौंदर्य' या पदाची कोणतीही एक व्याख्या द्या.

३) प्लेटो यांच्या कलेच्या स्वरूपासंबंधी उपपत्तीस काय नाव आहे ?

४) 'सुदृढ वास्तववाद' ही संज्ञा स्पष्ट करा.

५) 'कलेचे माध्यम' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

६) सौंदर्यानुभवात्मक निर्णयाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

७) 'रंग–संग्रह' ही संज्ञा स्पष्ट करा.

८) वामनाच्यामते 'रीती' म्हणजे काय ?

९) 'विभाव' म्हणजे काय ?

१०) कोणतीही दोन रसविघ्ने सांगा.

११) कोणत्याही दोन स्थायी भावांची नावें सांगा.

१२) 'साधारणीकरण' ही संज्ञा स्पष्ट करा.

१३) अभिनवगुप्ताच्या मते 'प्रतिभा' म्हणजे काय ?

२. कोणत्याही **दोहोंवर** प्रत्येकी **५०** शब्दांत टीपा लिहा : **१०**

१) विराट

२) सांस्कृतिक सापेक्षतावाद

३) व्यभिचारिभाव

४) सिद्धी.

३. कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी **१५०** शब्दांत उत्तरे लिहा : **२०**

१) सौंदर्यात्मक दृष्टिकोणाबद्दल विविध मते सांगून त्यांची चर्चा करा.

२) 'कला म्हणजे सांकेतिक आकार' या भूमिकेची चिकित्सक चर्चा करा.

३) ध्वनि सिद्धांताची तपशीलवार चर्चा करा.

४) भरताच्या मते कलेचे प्रयोजन काय आहे ?

४. कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी **५००** शब्दांत उत्तरे लिहा : **३०**

१) सौंदर्यानुभवाचे स्वरूप व त्याची वैशिष्ट्ये विशद करा.

२) सौंदर्यानुभवात्मक निर्णय सार्वत्रिक असतात का ? भाष्य करा.

३) भरताची कलाविषयक उपपत्ती सांगून स्पष्ट करा.

४) 'काव्याचे सारतत्त्व' यावर एक निबंध लिहा.

[3706] – 201

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
(2008 New Pattern)
PHILOSOPHY
PH – 201 : Problems in Western Epistemology

Time: 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

Discuss critically Gettier's problem of knowledge.

OR

Elaborate fully coherence theory of truth.

2. Answer in **500** words : **20**

Explain representative theory of perception.

OR

Critically examine denotative theory of meaning.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

1) Explain in brief Plato's distinction between knowledge and belief.
2) Elaborate foundationalist approach to knowledge.
3) Explain fully sense-data theory of perception.
4) Elaborate the principle of verifiability of meaning.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

1) Kant's critique of empiricism
2) Limitations of correspondence theory of truth
3) Phenomenalism
4) Distinction between analytic and synthetic propositions
5) A priori knowledge and problem of meaning
6) Rationalism

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : *१)* ***सर्व*** *प्रश्न सोडविणे* ***आवश्यक*** *आहेत.*

२) ***उजवीकडील*** *अंक* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*

३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०

गेटीयर यांच्या ज्ञानविषयक समस्येची चिकित्सक चर्चा करा.

किंवा

सुसंवाद ही सत्याची उपपत्ती सविस्तर विशद करा.

२. प्रत्यक्षाच्या प्रातिनिधिक उपपत्तीचे स्वरूप स्पष्ट करा. २०

किंवा

अर्थाच्या निर्देशक उपपत्तीचे चिकित्सक परीक्षण करा.

३. प्रत्येकी **२५०** शब्दांत कोणत्याही **दोनांची** उत्तरे द्या. २०

१) ज्ञान आणि मत यात प्लेटोने केलेला फरक थोडक्यात विशद करा.

२) ज्ञानविषयक आधारवादी दृष्टिकोन विशद करा.

३) प्रत्यक्षविषयक उपपत्तीचे स्वरूप इंद्रियप्रत्यक्षार्थवादानुसार स्पष्ट करा.

४) अर्थाच्या प्रत्यंतरक्षमतेचे तत्त्व विशद करा.

४. प्रत्येकी **१००** शब्दांत कोणत्याही **चारांवर** टीपा द्या. २०

१) कांटची अनुभववादाची समीक्षा

२) सत्याच्या अन्वय उपपत्तीच्या मर्यादा

३) इंद्रियगोचरवादा

४) संश्लेषक आणि विश्लेषक विधांतील फरक

५) अनुभवपूर्व ज्ञान आणि अर्थाची समस्या

६) बुद्धिवाद.

[3706] – 204 A

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
PHILOSOPHY (Optioonal)
PH 204 – Advaita Vedanta
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

Instructions : *1) Attempt **all** questions.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

1) Explain the nature of Pranava as a symbol of Brahman.

OR

1) Elaborate the dialectical method of Gaudapāda.

2. Answer in **500** words : **20**

2) Explain the nature of Jīva and Jagat according to Śankarāchārya.

OR

2) Discuss Śankarachāryā's criticism on Buddhism.

3. Answer in **250** words each (**any two**) : **20**

1) Explain Śankarachāryā's concept of Moksa.

2) Explain the nature of Asparśayoga.

3) What is the nature of Vaitathya ?

4) Elaborate Gaudapāda's theory of Ajātivāda.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

1) Suṣupti

2) Nirguna Brahmana

3) Śankarachārya on Bhakti

4) Prājñ̃a

5) Taijasa

6) Nature of Māyā.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे प्रश्नांचे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. खालील प्रश्नाचे **५००** शब्दांत उत्तर लिहा : **२०**

१) ब्रह्मन्‌चे प्रतिक या अर्थाने प्रणवचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

१) गौडपादांची द्वंद्वात्मक पद्धती विशद करा.

२. खालील प्रश्नाचे **५००** शब्दांत उत्तर लिहा : **२०**

२) शंकराचार्यांनी सांगितलेले जीव आणि जगत यांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

२) शंकराचार्यांनी बौद्ध तत्त्वज्ञानावरील टीकेवर चर्चा करा.

३. खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे **२५०** शब्दांत लिहा : **२०**

१) शंकराचार्यांची मोक्षाची संकल्पना स्पष्ट करा.

२) अस्पर्शयोगाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

३) वैतथ्याचे स्वरूप काय आहे ?

४) गौडपादांनी सांगितलेल्या अजातिवादाची उपपत्ती विशद करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** टीपा लिहा : **२०**

१) सुषुप्ति

२) निर्गुण ब्रह्मन

३) शंकराचार्यांची भक्तिविषयक संकल्पना

४) प्राज्ञ

५) तैजस

६) मायेचे स्वरूप.

[3706] – 204

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
PHILOSOPHY (New)
PH 204 : Schools of Vedanta (I)
(Optional) (2008 Pattern)

Time: 3 Hours Max. Marks: 80

*N.B. : 1) Attempt **all** questions.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** within **500** words : **20**

a) Explain Praṇava as the symbol for Brahman and its relation to the four states.

OR

b) Explain Śankara's criticism of Buddhism.

2. Answer **any one** within **500** words : **20**

a) Discuss the interrelation of Brahman, Jīva and Jagat according to Śankara.

OR

b) On what grounds does Śankara reject Sāṁkhya as Pradhānamalla ?

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

1) What is the importance of Adhyāsa for Śankara ?
2) What are the characteristics of Turīya state ?
3) Explain Gauḍapādas dialectical method.
4) What is the relation between Dharmajijñāsā and Brahmajijñāsā ?

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

1) Distinction between Suṣupti and Turīya.
2) Vaitathya of dream state.
3) Ajātivāda.
4) The metaphor of Alatachakra.
5) Mokṣa according to Gauḍapāda.
6) Asparśayoga.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **सोडवावेत.***
*२) **उजवीकडील** आकडे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **मूळ** इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही **पहावी.***

१. कोणत्याही **एकाचे** उत्तर ५०० शब्दांत द्या. २०

अ) ब्रह्मणाचे प्रतीक म्हणून प्रणवाचे स्वरूप व त्याचा चार अवस्थांशी संबंध स्पष्ट करा.

किंवा

ब) शंकराचार्यांची बौद्ध दर्शनावरील टीका स्पष्ट करा.

२. कोणत्याही **एकाचे** ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०

अ) शांकरमतानुसार ब्रह्म, जीव व जगत् यांच्या परस्पर संबंधाची चर्चा करा.

किंवा

ब) प्रधानमल्ल सांख्यांचे खंडन शंकरचार्य कोणत्या आधारांवर करतात ?

३. कोणत्याही **दोहोंची** उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत द्या. २०

१) शंकराचार्यांच्या दृष्टीने अध्यासाचे महत्त्व काय आहे ?

२) तुरीय अवस्थेची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ?

३) गौडपादांची विरोध विकास पद्धत स्पष्ट करा.

४) धर्मजिज्ञासा व ब्रह्मजिज्ञासा यांचा संबंध कसा असतो ?

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०

१) सुषुप्ती व तुरीय अवस्थांमधील भेद

२) स्वप्न अवस्थेचे वैतथ्य

३) अजातिवाद

४) अलातचक्राचे रूपक

५) मोक्षविषयक गौडपाद मत

६) अस्पर्शयोग.

M.A. (Semester – II) (New Syllabus) Examination, 2010
PHILOSOPHY (Optional)
PH- 209 – Mahāyāna Buddhism
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. : *1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **any one** within **500** words : **20**

Is Mahāyāna completely different from Hīnayāna ? Discuss in details.

OR

Explain the Bodhisattva ideal of Mahāyana.

2. Answer in **500** words **any one** : **20**

What is meant by Vijñaptimātratā ? Explain.

OR

Discuss the doctrine of Pratītya-samutpāda according to Nāgārjuna.

3. Write in brief **any two** (**250** words **each**) : **20**

a) What is Sahajakāya ? State and discuss.

b) Explain status of women in spiritual practices.

c) What is Prajñāpāramitā ? Explain.

d) State the doctrine of 'Sunyata' according to Nāgārjuna.

4. Write short notes on **any four** (**100** words **each**) : **20**

i) Bhumis

ii) Prusaṅgika approach

iii) Madhyamā-pratipada

iv) Nirvāna according to Mahāyāna.

v) Vajrayana.

vi) Santāna.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे प्रश्नांचे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. कोणत्याही **एकाचे ५००** शब्दांत उत्तर लिहा : **२०**

महायान परंपरा हीनयान परंपरेपासून संपूर्णत–भिन्न आहे का ? सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

महायान परंपरेतील बोधिसत्त्व आदर्श स्पष्ट करा.

२. कोणत्याही **एका** प्रश्नांचे **५००** शब्दांत उत्तर लिहा : **२०**

विज्ञाप्तीमात्रता म्हणजे काय ? स्पष्ट करा.

किंवा

नागार्जुनांच्या मतानुसार प्रतीत्य समुत्पाद सिद्धान्ताची चर्चा करा.

३. कोणत्याही **दोहोंचे** प्रत्येकी **२५०** शब्दांत उत्तर लिहा : **२०**

१) सहजकाय म्हणजे काय ? सांगा व चर्चा करा.

२) आध्यात्मिक रीतीरिवाजात स्त्रीचे स्थान स्पष्ट करा.

३) प्रज्ञापारमिता म्हणजे काय ? स्पष्ट करा.

४) नागार्जुन प्रणीत शून्यतेचा सिद्धान्त सांगा.

४. कोणत्याही **चारांवर** संक्षिप्त टीपा लिहा (प्रत्येकी **१००** शब्दांत) : **२०**

अ) भूमि

ब) प्रासंगिक दृष्टीकोन

क) मध्यमा प्रतिपद

ड) महायान मतानुसार निर्वाण

इ) वज्रयान

फ) सन्तान.

[3706] – 210

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH – 206 : Philosophy of Religion (Optional)
(2008 Pattern)

Time: 3 Hours Max. Marks: 80

*N.B. : 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
   i) Explain the nature of philosophy of religion and its relation to religion.

   OR

   ii) Discuss the problems regarding the role of faith and reason in religion.

2. Answer **any one** in **500** words : **20**
   i) Explain and examine St. Anselm's ontological argument. How does Kant criticize it ?

   OR

   ii) State and examine the Marxian critique of religion.

3. Answer **any two** in **250** words each : **20**
   i) Explain the characteristics of religious inquiry.
   ii) Why is inter-religious dialogue necessary ?
   iii) What are the different types of Karma ? Explain their nature.
   iv) Explain the place of divine grace in religion.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
   i) Objections to cosmological argument.
   ii) Freudian interpretation of God.
   iii) Arguments in support of Fatalism.
   iv) Mystical element in religion.
   v) Nature of faith.
   vi) 'Religion – the opium of masses'.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
*३) **मूळ** इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. कोणत्याही **एकाचे** उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. २०

i) धर्माच्या तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करून त्याचा धर्माशी संबंध विशद करा.

किंवा

ii) धर्मामधील श्रद्धा व तर्क यांच्या भूमिके संबंधीच्या समस्यांची चर्चा करा.

२. कोणत्याही **एकाचे** उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. २०

i) सेंट ॲन्सेल्म यांचा सत्ताशास्त्रीय युक्तिवाद स्पष्ट करून त्याचे परीक्षण करा. कांट यांनी त्यावर कशी टीका केली आहे ?

किंवा

ii) धर्माची मार्क्सकृत समीक्षा मांडून तिचे परीक्षण करा.

३. कोणत्याही **दोहोंची** उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा. २०

i) धार्मिक सत्यशोधनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ii) आंतर-धर्मीय संवादाची आवश्यकता का आहे ?

iii) कर्माचे विविध प्रकार कोणते ? त्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

iv) दैवी कृपेचे धर्मातील स्थान स्पष्ट करा.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत टिपा लिहा. २०

i) विश्वशास्त्रीय युक्तिवादावरील आक्षेप.

ii) 'ईश्वरांचा' फ्रॉईडकृत अन्वयार्थ.

iii) नियतिवादाच्या समर्थनार्थ युक्तिवाद.

iv) धर्मामधील गूढत्वाचा घटक.

v) श्रद्धेचे स्वरूप.

vi) 'धर्म-जनसामान्यांची अफूची गोळी'.

M.A. (Part – I) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH 103 : Samkhya-Yoga (85 Pattern)
(Optional Course)

Time : 3 Hours | Max. Marks : 80

N.B. : *1) Attempt **all** questions.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any ten** in **20** words **each** : **20**

   1) What is antahkaraṇacatuṣtaya ?
   2) What is saṁyama ?
   3) What is Kriyayoga ?
   4) What are the kinds of anumana according to sāṁkhya ?
   5) Give any two arguments for plurality of purusa ?
   6) What are the antarāyas ?
   7) What are the yamas ?
   8) What is Pratyāhāra ?
   9) What is Sabeeja Samādhi ?
   10) What is the role of Adhyāsa in yoga ?
   11) What is Kleṣa ?
   12) What are the kinds of Duhkha according to sāṁkhya ?
   13) Name the Cittavṛttis.

2. Answer **any two** in **50** words **each** : **10**

   1) What are the obstacles to perception ?
   2) What is Rāja yoga ?
   3) How does Patanjali look at Siddhis ?
   4) What is Isvara according to Patanjali ?

3. Answer **any two** in **150** words **each** : **20**

1) Explain the nature of Siddhis.

2) Explain the relation between Sāṁkhya and Ayurveda.

3) Explain the nature of Kaivalya.

4) Explain the samkhya process of Sarga.

4. Answer **any two** in **500** words **each** : **30**

1) Explain the arguments for Satkāryavāda.

2) Explain the yoga view of knowledge.

3) Explain the Aṣṭānga yoga.

4) Examine the problems in Puruṣa-Prakrati relation.

मराठी रूपांतर

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न सोडवावेत.*
*२) उजवीकडील आकडे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिका ही पहावी.*

१. कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **२०** शब्दांत द्या : **२०**

१) अंत:करणचतुष्टय म्हणजे काय ?

२) संयम म्हणजे काय ?

३) क्रियायोग म्हणजे काय ?

४) सांख्यांच्या मते अनुमानाचे प्रकार कोणते ?

५) पुरुष–अनेकतेसाठी कोणतेही दोन युक्तिवाद द्या.

६) अंतराय कोणकोणते असतात ?

७) यम कोणकोणते आहेत ?

८) प्रत्याहार म्हणजे काय ?

९) सबीज समाधी म्हणजे काय ?

१०) योगामध्ये अभ्यासाचे कार्य काय आहे ?

११) क्लेश म्हणजे काय ?

१२) सांख्यांच्या मते दु:खाचे प्रकार कोणते आहेत ?

१३) चित्तवृत्ती कोणत्या ते सांगा.

२. कोणत्याही **दोहोंची** उत्तरे प्रत्येकी **५०** शब्दांत द्या : **१०**

१) प्रत्यक्ष ज्ञानातील अडथळे कोणते ?

२) राजयोग म्हणजे काय ?

३) पतंजली सिद्धींकडे कोणत्या दृष्टीने पहातात ?

४) पतंजलींच्या दृष्टीने ईश्वर म्हणजे काय ?

३. कोणत्याही **दोहोंची** उत्तरे प्रत्येकी **१५०** शब्दांत द्या : **२०**

१) सिद्धींचे स्वरूप स्पष्ट करा.

२) सांख्य आणि आयुर्वेद यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.

३) कैवल्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

४) सांख्यांची सर्गाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

४. कोणत्याही **दोहोंची** उत्तरे प्रत्येकी **५००** शब्दांत लिहा : **३०**

१) सत्कार्यवादासाठीचे युक्तिवाद स्पष्ट करा.

२) योगदर्शनाचे ज्ञानविषयक मत स्पष्ट करा.

३) अष्टांग योगाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

४) पुरुष-प्रकृती संबंधातील समस्या स्पष्ट करा.

[3706] – 301

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH – 301 : Ethics and Meta-ethics (2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. : *1) Attempt **all** questions.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words. **20**

a) Bring out the notion of final good in Aristole. How is it related to virtue ? Explain.

OR

b) 'Ethical statements are social instruments'. Discuss after Stevenson.

2. Answer in **500** words. **20**

a) How does an action attain the moral worth according to Kant ? Discuss.

OR

b) Discuss fully Mill's utilitarianism.

3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**

i) 'Moral virtues are impossible without social practices within communities'. Explain after MacIntyre.

ii) Do animals have rights ? Discuss after Singer.

iii) How are primafacie duties significant according to Ross ?

iv) Can 'good' be defined ? Discuss with special reference to Moore.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each**. **20**

i) Anscombe's criticism of modern moral philosophy

ii) Deontological theory

iii) Values in nature according to Rolson

iv) Searle's solution of the is-ought controversy

v) Feminist ethics of Care

vi) Ayer's emotivism.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहेत.*

*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*

*३) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*

*४) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) अंतिम शिवाची ॲरिस्टॉटलची संकल्पना विशद करा. सद्‌गुणाशी ती कशी निगडीत आहे ? स्पष्ट करा.

किंवा

ब) 'नैतिक विधाने सामाजिक साधने होत' स्टीव्हनसनच्या अनुरोधाने चर्चा करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) कांटच्या मते कृतील नैतिकमूल्य कसे प्राप्त होते ? चर्चा करा.

किंवा

ब) मिलच्या उपयुक्ततावादाची पूर्णत: चर्चा करा.

३. कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **२५०** शब्दांत लिहा : **२०**

१) 'समुदायामधील सामाजिक व्यवहारां बिना नैतिक सद्‌गुण असू शकत नाहीत' मॅकिनटायरल अनुसरून चर्चा करा.

२) प्राण्यांना हक्क असतात का ? सिंगरच्या अनुरोधाने चर्चा करा.

३) रॉस यांच्या मते सकृत्‌दर्शनी कर्तव्यांचे महत्व कशा प्रकारचे आहे ?

४) 'चांगले' या पदाची व्याख्या देणे शक्य आहे का ? विशेषत: मूर यांच्या संदर्भात चर्चाकरा.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा लिहा : **२०**

i) आनस्कोम्बची आधुनिक नैतिक तत्वज्ञानाची समीक्षा

ii) कर्तव्यवादी उपपत्ती

iii) रोलस्टोनच्या मते निसर्गातील मूल्ये

iv) सर्लचे आहे–असावे या वादावरील उत्तर

v) स्त्रीवादी काळजी केंद्री नीतिमीमांसा

vi) एअरचा भावनार्थवाद.

[3706] – 302

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH-302 : Indian Philosophies of Life
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **(20)**

   a) Discuss critically Prof. K. J. Shah's approach to Puruṣarthas.

   OR

   b) Distinguish between Sādhāraṇadharma and Viśaṣadharma and explain fully Sādhāraṇādhārma .

2. Answer in **500** words : **(20)**

   a) Elaborate fully Sāṁkhya 's analysis of suffering.

   OR

   b) Explain fully the nature of Bhaktiyoga.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **(20)**

   1) Explain fully Trivarga-centric approach to Puruṣartha .
   2) Elaborate fully the concepts of Śreyas and Preyasa.
   3) Elaborate Jain concepts of Bandha and Mokṣa.
   4) Explain the nature of Ārya Asṭangika – Mārga .

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **(20)**

   1) Ṛṇa
   2) Stridharma
   3) Brahmavihāra
   4) Apavarga
   5) Prof. S. S. Barlingay's views on Puruṣārthas
   6) Buddha's views on caste system.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **अनिवार्य** आहे.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
*४) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. **(20)**

अ) प्रो. के. जे. शहा यांच्या पुरुषार्थ विषयक दृष्टिकोनाची चिकित्सक चर्चा करा.

किंवा

ब) साधारणधर्म आणि विशेषधर्म यांच्यातील भेद सांगून साधारणधर्म सविस्तर स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. **(20)**

अ) सांख्यांनी केलेले दु:खाचे विश्लेषण सविस्तर विशद करा.

किंवा

ब) भक्तियोगाचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही **दोनांची** प्रत्येकी **२५०** शब्दांत उत्तरे द्या. **(20)**

१) पुरुषार्थ विषयक त्रिवर्ग–केंद्री दृष्टिकोन सविस्तर स्पष्ट करा.

२) श्रेयस व प्रेयस या संकल्पना सविस्तर विशद करा.

३) जैनांची बंध आणि मोक्षाची संकल्पना विशद करा.

४) आर्य अष्टांगिक मार्गाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा द्या. **(20)**

१) ऋण

२) स्त्रीधर्म

३) ब्रह्मविहार

४) अपवर्ग

५) प्रो. एस. एस. बारलिंगेयांचा पुरुषार्थविषयक दृष्टिकोन

६) बुद्धांची जातीव्यवस्थेविषयक मते.

M.A. (Sem. – III) Examination, 2010
PHILOSOPHY (Optional)
PH – 305 Yoga (2008 Pattern)

Time : 3 Hours | Maximum Marks : 80

N.B.: *1) Attempt **All** questions.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

   a) Explain the difference between yoga and modern psychology.

   OR

   b) Explain the nature of yoga as the eight - fold path to self - realization.

2. Answer in **500** words : **20**

   a) Explain the epistemology of Pātanjal Yoga.

   OR

   b) Explain the nature and types of Samādhi.

3. Answer **any two** in **250** words each : **20**

   1) Explain the importance of Abhyāsa.
   2) Explain Saṁyama.
   3) Explain the nature of yoga as therapy.
   4) Explain the nature of Klesas.

4. Write short notes on **any four** in **100** words each : **20**

   1) Yama.
   2) Prajna.
   3) Cittabhumi.
   4) Types of Vairāgya.
   5) Dhāraṇa.
   6) Avidyā.

मराठी रूपांतर

*सूचना: १) **सर्व** प्रश्न सोडवावेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
*४) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) योग आणि आधुनिक मानसशास्त्र यांच्यामधील भेद स्पष्ट करा.

किंवा

ब) आत्मसाक्षात्काराकडे नेणारा अष्टांग मार्ग म्हणून योगाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) पातंजल योगाची ज्ञानमीमांसा स्पष्ट करा.

किंवा

ब) समाधीचे प्रकार व त्यांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही **दोहोंची** उत्तरे प्रत्येकी **२५०** शब्दांत द्या : २०

i) अभ्यासाचे महत्व स्पष्ट करा.
ii) 'संयम' म्हणजे काय ?
iii) एक उपचार पद्धती म्हणूंन योगाचे स्वरूप करा.
iv) क्लेशांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत सांक्षिप्त टीपा लिहा : २०

१) यम.
२) प्रज्ञा.
३) चित्तभूमी.
४) वैराग्याचे प्रकार.
५) धारणा.
६) अविद्या.

———————————

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH – 306 : Phenomenology (Optional)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

   a) Elaborately discuss the method of intentional analysis.

   OR

   b) Bring out the salient features of Merleau Ponty's critique of Husserl's phenomenology.

2. Answer in **500** words : **20**

   a) State Husserl's arguments for proving the existence of other egos. Is he successful in avoiding the charge of solipsicism ?

   OR

   b) What is psychologism ? Why is it unsatisfactory according to Husserl ?

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

   i) What is the difference between Brentano's and Husserl's understanding of intentionality ?
   ii) Explain Merleau Ponty's notion of immanent perception.
   iii) Explicate the notion of hermeneutic phenomenology.
   iv) State and explain Heidegger's notion World as "dwelling".

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

   i) Epoche
   ii) Historicism
   iii) Transcendental Reduction
   iv) Forgetfulness of the subject
   v) Life World.
   vi) Being-towards-death.

मराठी रूपांतर

सूचना : *i)* ***सर्व*** *प्रश्न सोडविणे* ***आवश्यक*** *आहे.*
ii) ***उजवीकडील*** *अंक* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*
iii) ***सर्व*** *प्रश्नांना* ***समान*** *गुण आहेत.*
iv) *मूळ* ***इंग्रजी*** *प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. **500** शब्दांत उत्तरे लिहा. **20**

a) सविषयतानुसारी विश्लेषण पद्धतीची सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

b) हुसर्लच्या मानसघटनावादाची मर्लो पॉन्टीने केलेल्या चिकित्सेची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

२. **500** शब्दांत उत्तरे लिहा. **20**

a) अन्य अहंचे अस्तित्व सिध्द करण्यासाठी हुसर्लने दिलेले युक्तिवाद मांडा. अंहकेन्द्रवादाचा आरोप टाळण्यात तो यशस्वी झाला आहे का ?

किंवा

b) मनोवैज्ञानिकवाद म्हणजे काय ? हुसर्लच्या मते तो असमाधानकारक का आहे ?

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांत लिहा. **20**

i) ब्रेन्टानो आणि हुसर्ल यांच्या 'सविषयता' संबंधीच्या आकलनातील फरक स्पष्ट करा.

ii) मर्लो पॉन्टीची 'अंतर्वति संवेदन' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

iii) अर्थविवरणात्मक मानसघटनावादाची संकल्पना स्पष्ट करा.

iv) हायडेगरची 'जग – एक निवास' ही संकल्पना मांडून स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारंवर** प्रत्येकी **100** शब्दांत टिपा लिहा. **20**

i) निर्णयविलंबन

ii) इतिहासवाद

iii) इन्द्रियानुभवातीत संक्षेपीकरण

iv) ज्ञातृविषयक विस्मृती

v) जीवनविश्व

vi) बिईंग – टोवर्डस –डेथ.

M.A. (Part – II) Examination, 2010
PHILOSOPHY (Optional)
PH – 207 : Wittgenstein
(85 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **one** or **two** sentence **each** (**any ten**) : **(20)**

   1) How does Wittgenstein define proposition ?
   2) What is the aim of philosophy, according to Wittgenstein ?
   3) What is the meaning of the tautology ?
   4) What is copula ?
   5) What are the values of a proposition ?
   6) What is the relation between proposition and reality ?
   7) What is the difference between sentence and proposition ?
   8) Which theory of meaning is accepted by Wittgenstein in *Tractatus* ?
   9) What is ostensive definition ?
   10) Give any two examples of language games.
   11) What is difference between philosophy and science, according to Wittgenstein ?
   12) When does a philosophical problem arise according to Wittgenstein ?
   13) Give any two characteristics of private language.

2. Write notes in **50** words **each** (**any two**) : **(10)**

   1) Frege's anti-psychologism.
   2) 'Objects are simple' Explain.
   3) St. Augustine's theory of meaning.
   4) Wittgenstein's views on religious language.

3. Answer in **150** words **each** (**any two**) : **(20)**

   1) Discuss critically Wittgenstein's picture theory meaning.

   2) Explain fully 'philosophy as a clarificatory activity'.

   3) Explain in details the conception of philosophy and logic according to Wittgenstein in Tractatus.

   4) Discuss critically Wittgenstein's 'private language arguments'.

4. Answer in **500** words **each** (**any two**) : **(30)**

   1) 'Most of the propositions and questions of philosophers arise from our failure to understand the logic of our language'.

   2) Discuss critically Wittgenstein's notion of solipsism and skepticism.

   3) Explain in details the nature of philosophy as 'therapy'.

   4) Explain fully Wittgenstein's conception of family resemblance.

मराठी रूपांतर

विट्गेन्स्टाईन

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण गुण** दर्शवितात.*
*३) संदर्भासाठी **मूळ इंग्रजी** प्रश्नपत्रिका पहावी.*

१. प्रत्येकी **एक** किंवा **दोन** वाक्यात उत्तरे द्या (कोणतेही **दहा**) : **२०**

   १) विट्गेन्स्टाईनने विधानाची व्याख्या कशी केली आहे ?

   २) तत्त्वज्ञानाचे ध्येय विट्गेन्स्टाईनच्या मते काय आहे ?

   ३) सर्वत: सत्य चा अर्थ काय आहे ?

   ४) संबंधक म्हणजे काय ?

   ५) विधानाची मूल्ये कोणती आहेत ?

   ६) विधान व परम सत्ता यांचा संबंध काय आहे ?

   ७) वाक्य व विधानातील भेद काय आहे ?

   ८) विट्गेन्स्टाईनने ट्रैक्टेटस मध्ये कोणत्या अर्थविषयक उपपत्तीचा स्वीकार केला आहे ?

९) वस्तूनिर्देशक व्याख्या म्हणजे काय ?

१०) भाषिक खेळाची कोणतीही दोन उदाहरणे सांगा.

११) विट्गेन्स्टाईनच्या मतानुसार विज्ञान व तत्त्वज्ञान यामध्ये काय भेद आहे ?

१२) विट्गेन्स्टाईनच्या मतानुसार तात्त्विक समस्या कधी निर्माण होतात ?

१३) खाजगी भाषेची कोणतेही दोन प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा.

२. प्रत्येकी ५० शब्दांत टीपा द्या (कोणतेही **दोनावर**) : **(१०)**

१) फ्रेगेचा प्रति–मानसशास्त्रवाद.

२) 'वस्तू सरल आहे' स्पष्ट करा.

३) सेंट ऑगस्टाईन यांची अर्थविषयक उपपत्ती.

४) विट्गेन्स्टाईनचे धार्मिक भाषेबाबतची मते.

३. प्रत्येकी **१५०** शब्दांत उत्तरे द्या (कोणत्याही **दोन**) : **(२०)**

१) विट्गेन्स्टाईन यांच्या चित्र अर्थ उपपत्तीचे चिकित्सक चर्चा करा.

२) 'तत्त्वज्ञान म्हणजे स्पष्टीकरण' संपूर्ण स्षष्ट करा.

३) विट्गेन्स्टाईनने ट्रैक्टेटस मध्ये सांगितलेली तर्कशास्त्र व तत्त्वज्ञानाची संकल्पना सविस्तार स्पष्ट करा.

४) विट्गेन्स्टाईनच्या खाजगी भाषेविषयीच्या युक्तीवादांची चिकित्सक चर्चा करा.

४. प्रत्येकी ५०० शब्दांत उत्तरे द्या (कोणत्याही **दोन**) : **(३०)**

१) 'बव्हंशी विधाने आणि तात्त्विक प्रश्नाची उत्पत्ती ही आपल्या भाषेतील तर्कशास्त्र समजण्याच्या कमतरतेमुळे निर्माण होतात' सविस्तर स्पष्ट करा.

२) विट्गेन्स्टाईनच्या मतांची संशयवाद व अहंक्रेद्रवाद या संकल्पनाबाबतच्या चिकित्सक चर्चा करा.

३) 'तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप हे एक उपचार पद्धती' हे सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

४) विट्गेन्स्टाईनची कुलसाम्य संकल्पना सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

M.A. (Part – I) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH – 104 : Formal Logic
(Optional Course) (85 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B.: 1) **All** questions are **compulsory**.*
*ii) Figures to the **right** indicate full marks.*

1. Answer in **one** or **two** sentences (**any ten**) : **20**
   1) What is singly general proposition ?
   2) What is meant by Minor term ?
   3) State two particular Negative propositions.
   4) What is meant by a predicate variable ?
   5) What is well formed formula ?
   6) State the rule of EG (preliminary version)
   7) Interprete the meaning of 'A' proposition with the help of Venn Diagram.
   8) Give an equivalent proposition based on the rule of Quantificational Negation $\sim (X)(Fx \supset GX)$
   9) State the example of Mixed Hypothetical Syllogism ?
   10) When is the fallacy of Division committed ?
   11) What is meant by Mediate inference ?
   12) State the rule of Simplification.
   13) State any two Transformation rules of PM System.

2. Write notes on in **50** words **each** (**any two**) : **10**
   1) Rebuttal of Dilemma
   2) Indirect Proof
   3) Any two forms of opposition of propositions
   4) Consistency of as a characteristic of an Axiomatic System.

3. Answer **any two** : **20**
   1) Explain fully distribution of terms in fourfold classification of propositions.
   2) Explain with illustration the rules of syllogism regarding the quantity of propositions.
   3) Decide with the help of Truth-table or shorter Truth-table whether the following are tautologies, contradictories or contingencies (**any two**) :
      i) $(q \vee p) \supset [s \vee (p \supset \sim q)]$
      ii) $(p \supset q) \vee (\sim r.\ p)$
      iii) $\sim [p \vee \sim q) \equiv (\sim q.\ \sim p)]$

4) Explain with illustrations any two fallcies.

5) Prove the validity of follwoing (**any two**) :

i) $(x)(Ax \supset Bx)\ (x)(Bx \supset \sim Ex)\ /\ \therefore\ (x)(Ex \supset \sim Ax)$

ii) $(x)(Ax \supset Bx)\ /\ \therefore\ (x)(Bx \supset Cx) \supset (Ax \supset Cx)$

iii) $(x)(Ax \supset Bx)\ (\exists x)(Dx. \sim Bx)\ /\ \therefore\ (\exists x)(Dx. \sim Ax)$

iv) $(x)(Bx \vee Wx)\ [(Ax \vee Fx) \supset Sx]\ /\ \therefore\ (x)\ Bx \supset (Ax \supset Sx)$

4. Answer in **500** words (**any two**) : **30**

1) Explain fully the nature of logic.

2) Demonstrate the invalidity of the following (**any three**) :

i) $(x)(Ax \supset Bx)\ \ (x)(Cx \supset Bx)\ /\ \therefore\ (x)(Ax \supset Cx)$

ii) $(\exists x)(Ax . Bx)\ (\exists x)(Cx . Bx)\ /\ \therefore\ (x)(Cx \supset \sim Ax)$

iii) $(\exists x)(Bx . \sim Cx)\ (x)(Dx \supset \sim Cx)\ /\ \therefore\ (x)(Dx \supset Bx)$

iv) $(\exists x)(Vx . \sim Wx)\ (\exists x)(Wx . \sim Xx)\ /\ \therefore\ (\exists x)(Xx . \sim Vx)$

3) Prove **any three** of the following Theorems of the PM System using the Axioms listed below :

Axioms :

1) $(p \vee p) \supset p$
2) $q \supset (p \vee q)$
3) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$
4) $(p \vee (q \vee r)) \supset (q \vee (p \vee r))$
5) $(q \supset r) \supset (p \vee q) \supset (p \vee r))$

Theorems :

1) $p \supset p$
2) $\sim\sim p \supset p$
3) $(p \supset \sim p) \supset \sim p$
4) $q \supset (p \vee q)$
5) $(p \supset (q \supset r)) \supset (q \supset (p \supset r))$

मराठी रूपांतर

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. प्रत्येकी **एक** /**दोन** वाक्यात उत्तरे द्या (**कोणतीही दहा**) : २०

१) एकवाची सामान्य विधान म्हणजे काय ?
२) पक्षपद म्हणजे काय ?
३) कोणतीही दोन विशेषवाची नकारार्थी विधाने लिहा.
४) विधेय चर म्हणजे काय ?
५) सुघटि त सूत्र म्हणजे काय ?
६) EG नियम सांगा (प्राथमिक मांडणी).
७) 'A' विधानाचा अर्थ व्हेन आकृतीच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.
८) संख्यापकीय निषेधनिमाच्या आधारे $\sim (x)\ (Fx \supset Gx)$ या विधानाचे सममूल्य विधान सांगा.
९) मिश्र सोपाधिक संविधानाचे उदाहरण द्या.
१०) विभाजन तर्कदोष केव्हा होतो ते सांगा.
११) व्यवहित अनुमान म्हणजे काय ?
१२) सरलीकरणाचा नियम सांगा.
१३) पी.एम. प्रणालीतील संपरिवर्तनाचे कोणतेही दोन नियम सांगा.

२. प्रत्येकी ५० शब्दांत टीपा द्या (**कोणत्याही दोन**) : १०

१) उभयापत्तीचा प्रतिषेध
२) अप्रत्यक्ष सिद्धता
३) विधान विरोधाचे कोणतेही दोन प्रकार
४) सुसंगतता – बीजानुमान प्रणालीचे एक वैशिष्ट्य.

३. कोणत्याही **दोनांची** उत्तरे द्या . २०

१) विधानचतुष्ट यातील पदांचे वितरण (व्याप्ती) सविस्तर स्पष्ट करा.
२) निरूपाधिक संविधानाचे विधानांच्या परिमाणविषयक नियमांचे सोदाहरण स्पष्टीकरण करा.
३) सत्यता कोष्ट क किंवा लघु–सत्यता कोष्ट काच्या सहाय्याने पुढील विधानबंध सर्वत: सत्य, सर्वत: असत्य किंवा नैमित्तिकतया सत्यासत्य आहेत ते ठरवा (कोणतीही दोन)

i) $(q \vee p) \supset [s \vee (p \supset \sim q)]$
ii) $(p \supset q) \vee (\sim r.\ p)$
iii) $\sim [\ (p \vee \sim q) \equiv (\sim q.\ \sim p)]$

४) कोणतेही दोन तर्कदोष सोदाहरण स्पष्ट करा.

५) कोणत्याही **दोनांची** युक्तता सिद्ध करा.

i) $(x)(Ax \supset Bx)\ (x)(Bx \supset \sim Ex)\ /\ \therefore (x)(Ex \supset \sim Ax)$

ii) $(x)(Ax \supset Bx)\ /\ \therefore (x)(Bx \supset Cx) \supset (Ax \supset Cx)$

iii) $(x)(Ax \supset Bx)\ (\exists x)(Dx. \sim Bx)\ /\ \therefore (\exists x)(Dx. \sim Ax)$

iv) $(x)(Bx \vee Wx)\ [(Ax \vee Fx) \supset Sx]\ /\ \therefore (x)\ Bx \supset (Ax \supset Sx)$

४. कोणत्याही **दोनांची** उत्तरे द्या (५०० शब्दांत). **३०**

१) तर्कशास्त्राचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

२) कोणत्याही तीनांची अयुक्तता सिद्ध करा.

i) $(x)(Ax \supset Bx)\ (x)(Cx \supset Bx)\ /\ \therefore (Ax \supset Cx)$

ii) $(\exists x)(Ax . Bx)\ (\exists x)(Cx . Bx)\ /\ \therefore (x)(Cx \supset \sim Ax)$

iii) $(\exists x)(Bx . \sim Cx)\ (x)(Dx \supset \sim Cx)\ /\ \therefore (x)(Dx \supset Bx)$

iv) $(\exists x)(Vx . \sim Wx)\ (\exists x)(Wx . \sim Xx)\ /\ \therefore (\exists x)(Xx . \sim Vx)$

३) पी.एम.प्रणालीतील पुढील प्रमेये दिलेल्या मूलाधारांच्या सहाय्याने सिद्ध करा. (**कोणतीही तीन**) :

Axioms :

1) $(p \vee p) \supset p$
2) $q \supset (p \vee q)$
3) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$
4) $(p \vee (q \vee r)) \supset (q \vee (p \vee r))$
5) $(q \supset r) \supset (p \vee q) \supset (p \vee r))$

Theorems :

1) $p \supset p$
2) $\sim\sim p \supset p$
3) $(p \supset \sim p) \supset \sim p$
4) $q \supset (p \vee q)$
5) $(p \supset (q \supset r)) \supset (q \supset (p \supset r))$

———————

[3706] – 401

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH – 401 : Philosophy of Language (Indian and Western)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Total Marks : 80

N.B. : *1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words. **20**

   a) What are the basic issues in Indian Philosophy of language ? Discuss.

   OR

   b) Bring out the Nyāya theory of Śābdabodha .

2. Answer in **500** words. **20**

   a) What is the subject matter of philosophy of language ? How it is distinct from linguistic philosophy ? Explain.

   OR

   b) What are the tasks of hermeneutics envisaged by Paul Ricoeur ? Explain.

3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**

   i) Explain the Pūrvamīmaṁsā view that Śabda is eternal

   ii) Elucidate the Jaina approach to Śabda as Paudgalika.

   iii) How does Carnap analyse extensionality of language ? Explain.

   iv) Discuss structuralism of Roland Barthes.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each**. **20**

i) Spoṭavāda of Vyākaraṇa.

ii) Śaktigraha of Nyāya.

iii) Apoha of Buddhism.

iv) Speech-Act, theory of Austin.

v) Phenomenological approach to language by Heidegger.

vi) Meaning and Life-World.

मराठी रूपांतर

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) भारतीय भाषा–तत्वज्ञानाच्या संदर्भात कोणत्या समस्या आहेत ? चर्चा करा.

किंवा

ब) न्यायाची शाब्दबोधाची उपपत्ती सांगा.

२. प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) भाषेच्या तत्वज्ञानाचे विषय–वस्तु काय आहे ? ते भाषेतील तत्वज्ञानापेक्षा कसे भिन्न आहे ? स्पष्ट करा.

किंवा

ब) पॉल रिकर यांच्या मते अर्थविवरणशास्त्राचे काम काय असते ? स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **२५०** शब्दांत उत्तरे लिहा. **२०**

अ) पूर्वमीमांसामतानुसार शब्द नित्य आहेत ते कसे स्पष्ट करा.

ब) जैनमतानुसार शब्द पौद्गळिक आहेत ते स्पष्ट करा.

क) कार्न्याप भाषेच्या विस्तृततेचे कशाप्रकारे विश्लेषण करतात ? स्पष्ट करा.

ड) रॉनाल्ड बार्थस्च्या संरचनावादाची चर्चा करा.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा . **२०**

१) व्याकरणाचा स्फोटवाद

२) न्यायाचा शक्तिग्रह

३) बौद्धांचा अपोह

४) ऑस्टिन यांची उक्ती–कृती उपपत्ति

५) हायडेगर यांचा मानसघटनाशास्त्रीय दृष्टिकोन

६) अर्थ व जिवन–जगत्.

[3706] – 403

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH-403 : Existentialism (Optional)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

I. Answer in **500** words **each** : **20**

i) Nietzche's critique of Kant.

OR

ii) Ontological difference between Being (Scin) and beings (sciendes) according to Heidegger.

II. Answer in **500** words **each** : **20**

i) Sartre's views on Literature as an expression of freedom.

OR

ii) Marcel's views on Being and Others.

III. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

i) Camus 'Myth of Sisyphus'.
ii) Authentic and Inauthentic existence according to Heidegger.
iii) Sartre's views on being-for-others (gaze).
iv) Spiritual function of music according to Marcel.

IV. Answer **any four** in **100** words **each** : **20**

i) Marcel on 'Being'.
ii) Sartre on "Bad Faith'.
iii) Work of art as the happening of truth.
iv) Indirect communication and the existing individual.
v) Nietzche's moral Nihilism.
vi) Kierkegaard's views on the 'Existence of the Individual'.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : 1) **सर्व** प्रश्न सोडवावेत.*
*2) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
*3) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. **20**

अ) कांटवरील निटझेची प्रतिक्रिया.

किंवा

ब) हायडेगर यांच्यामते व्यक्ति व अस्तित्व यातील सत्ताशास्त्रीय फरक सांगा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. **20**

अ) अभिव्यक्ति स्वातंत्र्य ह्या दृष्टीने साहित्यावरील सार्त्रची मते.

किंवा

ब) व्यक्ति व इतर यांच्याबाबतची मार्सेलची मते.

३. कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तरे लिहा. **20**

अ) 'सिसिफस एक मियक' यावर कामुसचे मते.

ब) हायडेगर यांच्यामते प्रामाणिक व अप्रामाणिक अस्तित्व जीवन.

क) इतरांसाठी अस्तित्व याबाबतची सार्त्रची मते.

ड) मार्सेल यांच्यामते संगिताचे अध्यात्मिक कार्य.

४. कोणत्याही **चारांची** प्रत्येकी १०० शब्दांत उत्तरे लिहा. **20**

१) 'व्यक्ति' मार्सेलचे मत.
२) 'चुकीच्या श्रध्दा' सार्त्रच्या मते.
३) सौंदर्यवस्तु जणु सत्य-घटन
४) अप्रत्यक्ष संप्रेषण आणि सजीव व्यक्ति
५) निटझेचा नैतिक असत्वाद
६) व्यक्तिचे अस्तित्व यासंबंधी केर्केगार्डची मते.

[3706] – 404

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PHILOSOPHY (2008 Pattern)
PH-404 : Modern Indian Thinkers (Optional)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: 1)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
2) ***All*** *questions carry* ***equal*** *marks.*

1. Answer fully in **500** words : **(20)**

A) Elaborate the distinction between Renaissance, Revival and Reformation as the models of social transformation.

OR

B) Examine critically Vivekānanda's views on practical Vedanta.

2. Write critical answer in **500** words : **(20)**

A) State and discuss Mahatma Phule's critique of the caste-system. What transformation Phule aimed at through awakening or enlightenment ? Discuss your response to it.

OR

B) State and examine M.N. Roy's critique of Marxism.

3. Write an essay on **any two** in **250** words **each** : **(20)**

1) Dayananda's revivalism

2) M.G. Ranade's interpretation of Bhāgawata-dharma

3) Importance of Satyāgraha

4) Dr. Ambedkar's views on social democracy.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **(20)**

1) Modernization

2) Aurobindo's Integral-Yoga

3) Sārvajanika-Satya-dharma

4) Agarkar's Rationalism

5) Vivekānanda's views on Universal Religion

6) Radical Humanism of M.N. Roy.

मराठी रूपांतर

तत्त्वज्ञान

आधुनिक भारतीय विचारवंत

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न **सोडवावेत.***

*२) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*

*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. सविस्तरपणे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : **(२०)**

अ) रेनिसान्स, रिव्हाव्हल व रिफॉर्मेशन यांतील भेद एक समाज परिवर्तनाचे प्रारूप म्हणून विशद करा.

किंवा

ब) विवेकानंदाच्या व्यावहारिक वेदांतावरील मतांचे चिकित्सकपणे परीक्षण करा.

२. चिकित्सक उत्तरे ५०० शब्दांत लिहा : **(२०)**

१) जाती–व्यवस्थेवरील महात्मा फुले यांची टीका सांगा व चर्चा करा. जागृति अथवा प्रबोधनाच्या हाय्याने फुले कोणते परविर्तन करु पहात होते ? तुमची त्यावरील प्रतिक्रिया सांगा.

किंवा

२) एम्. एन्. रॉय मार्क्सवादाचे समर्थन सांगा व त्याचे परीक्षण करा.

३. प्रत्येकी **२५०** शब्दांत कोणत्याही **दोहोंवर** निबंध लिहा : **(२०)**

१) दयानंदांचा पुनरुज्जीवनवाद

२) मा.गो.रानडे यांचे भागवत–धर्मावरील विवेचन

३) सत्याग्रहाचे महत्त्व

४) लोकशाही समाजवादावरील डॉ. आंबेडकरांची मते.

४. प्रत्येकी **१००** शब्दांत कोणत्याही **चारांवर** संक्षिप्त टीपा लिहा : **(२०)**

१) आधुनिकतावाद

२) अरविंदाचा एकात्म–योग

३) सार्वजनिक सत्य धर्म

४) आगरकरांचा बुद्धिप्रामाण्यवाद

५) विवेकानंदाची विश्वधर्मावरील मते

६) एम्.एन्. रॉय यांचा समग्र मानवतावाद.

[3706] – 406

M.A. (Sem. – IV) Examination, 2010
PHILOSOPHY (New 2008 Pattern)
PH - 406 : Jainism (Optional)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B.: 1) **All** questions are **compulsory.***
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

What is dravya ? Explain fully the nature and kinds of Jīva and Ajīva.

OR

Explain fully the nature of Nayavāda

2. Answer in **500** words : **20**

What is bondage according to Jainism ? Explain in detail the causes of bondage.

OR

Distinguish between Mahavratas and Anuvrattas.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

1) Elaborate the Jaina notions of Asaṁkhyāta and Ananta.
2) What is Saptabhangi ? Explain seven fold bhangas.
3) Explain the nature of samyak jñāna and samyak ćaritra.
4) What is sallekhanā ? Do you think it is suicide ? Discuss.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each**. **20**

1) Dharma and Adharma
2) Reality as one and many
3) Āsrava
4) Guṇavratas
5) Anekāntavāda
6) Pratimā.

P.T.O

मराठी रूपांतर

*सूचना : 1) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*2) **उजवीकडील** अंक पूर्ण **गुण** दर्शवितात.*
*3) **मूळ** इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०

द्रव्य म्हणजे काय ? जीव आणि अजीवांचे स्वरूप आणि प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

नयवादाचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दात उत्तर द्या : २०

जैनांच्या दृष्टीने बंध म्हणजे काय ? बंधाची कारणे सविस्तर विशद करा.

किंवा

महाव्रते आणि अणुव्रते यांच्यातील फरक स्पष्ट करा.

३. प्रत्येकी **२५०** शब्दांत कोणत्याही **दोनांची** उत्तरे द्या : २०

१) जैनांच्या असंख्यात आणि अनंत या कल्पना स्पष्ट करा.

२) सप्तभंगी म्हणजे काय ? सप्तभंग स्पष्ट करा.

३) सम्यक्ज्ञान आणि सम्यक् चारित्र्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

४) सल्लेखना म्हणजे काय ? सल्लेखना आत्महत्या आहे असे तुम्हाला वाटले का ? चर्चा करा.

४. प्रत्येकी **१००** शब्दांत कोणत्याही **चारांवर** टीपा लिहा : २०

१) धर्म आणि अधर्म

२) सत्: एक आणि अनेक

३) आस्रव

४) गुणव्रते

५) अनेकान्तवाद

६) प्रतिमा.

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PHILOSOPHY (New 2008 Pattern)
PH – 407 : Later Wittgenstein (Optional)

Time: 3 Hours Max. Marks: 80

N.B. *: 1) Attempt **all** questions*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**

a) Explain fully Wittgenstein's conception of family resemblance.

OR

b) Discuss critically nature and origin of philosophical problems, accordng to Wittgenstein.

2. Answer **any one** in **500** words : **20**

a) Explain fully 'Well, only I can know whether I am really in pain, another person can only surmise it'.

OR

b) Explain in details Wittgenstein's views about ethics and culture.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

i) Explain in details Wittgenstein's conception of language games, with suitable examples.

ii) Discuss critically Wittgenstein's views about private language.

iii) Explain fully Wittgenstein's conception of religion.

iv) Explain in detail 'philosophy as therapy'.

4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) : **20**

i) Use theory of meaning.

ii) Privacy of sensation.

iii) Wittgenstein's views about aesthetics.

iv) Wittgenstein's response to scepticism.

v) St. Augustine's theory of meaning.

vi) Wittgenstein's critique of essentialism.

मराठी रूपांतर

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*

*२) **उजवीकडील** आकडे प्रश्नांचे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*

*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) विट्गेन्स्टाइनची कुलसाम्य संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

ब) तात्विक प्रश्नांची निर्मिती व स्वरूप याचे विट्गेन्स्टाइनच्या मतानुसार चिकित्सक चर्चा करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) 'मला वेदना होत आहेत का हे फक्त मलाच माहित असते. दुसरी व्यक्ती त्याची फक्त कल्पना करू शकते' सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

ब) विट्गेन्स्टाइनची नीती व संस्कृती विषयक मते सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची **२५०** शब्दांत लिहा. **२०**

१) विट्गेन्स्टाइनची भाषिक खेळाची संकल्पना योग्य उदाहरणासह सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

२) विट्गेन्स्टाइनचे खाजगी भाषाविषयक मताचे चिकित्सक विवेचन करा.

३) विट्गेन्स्टाइनची धर्म संकल्पना सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

४) 'तत्वज्ञान: एक उपचार पद्धती' सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **२००** शब्दांत लिहा. **२०**

१) अर्थविषयक–वापर उपपत्ती

२) संवेदनांची वैयक्तिकता

३) विट्गेन्स्टाइनची सौंदर्यशास्त्रा विषयक मते.

४) विट्गेन्स्टाइनने संशयवादाला दिलेली प्रतिक्रिया

५) सेंट ऑगस्टाईन यांची अर्थविषयक उपपत्ती

६) विट्गेन्स्टाइनची सारतत्त्ववादा वरील टीका.

[3706] – 408

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PHILOSOPHY
Philosophy of Education
2008 Pattern

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words : **(20)**
   a) Discuss elaborately the aims of education.
   OR
   b) Discuss the nature of agencies of education.

2. Answer in **500** words : **(20)**
   a) Discuss the possibility of moral education.
   OR
   b) Discuss education in the context of globalization and privatization.

3. Write notes on **any two** in **250** words **each** : **(20)**
   a) Distinguish between education and training.
   b) Teachers as cultural workers.
   c) Creativity and aesthetic education.
   d) Education and social justice.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **(20)**
   a) Inclusive education.
   b) Equalization of educational opportunity.
   c) Moral and non-moral values in education.
   d) Spencer's views on education.
   e) Role of teacher with reference to Media.
   f) Intrinsic and instrumental aims of education.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **सर्व** प्रश्नांना **समान गुण** आहेत.*
*३) **मूळ** इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही **पहावी**.*

१. सविस्तरपणे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : **(२०)**

अ) शिक्षणाच्या उद्दिष्टांची सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

ब) शिक्षण संस्थाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.

२. चिकित्सकपणे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : **(२०)**

अ) नैतिक शिक्षणाच्या शक्यतेची चर्चा करा.

किंवा

ब) वैश्विकतेच्या आणि खाजगीकरणाच्या संदर्भात शिक्षणाची चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंवर** प्रत्येकी २५० शब्दांत टीपा लिहा. **(२०)**

अ) शिक्षण व तालीम यांतील भेद.

ब) संस्कृति – कार्यकर्ते म्हणून शिक्षक.

क) सृजनशीलता व सौंदर्य शिक्षण.

ड) शिक्षण व सामाजिक–न्याय.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा. **(२०)**

१) सर्व समावेशक शिक्षण.

२) शैक्षणिक संधीच्या बाबतीतील समानता.

३) शिक्षणातील नैतिक व न–नैतिक मूल्ये.

४) स्पेन्सरचे शिक्षण विषयक विचार.

५) प्रसार–माध्यमाच्या संदर्भातील शिक्षकांची भूमिका.

६) शिक्षणाची स्वगत व साधन म्हणून उद्दिष्टे.

M.A. (Part – I) Examination, 2010
PHILOSOPHY (Optional Course)
PH 105 : Philosophy of Religion
85 Pattern (Old Syllabus)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: 1)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
2) ***Figures*** *to the right indicate* ***full*** *marks.*

I. Answer **any 10** in **20** words **each** : **[20]**

1) Distinguish between naturalistic and atheistic religions.
2) What is polytheism ?
3) State any two features of monotheism.
4) Distinguish between religion and spirituality.
5) State various types of evil.
6) What is Dnyānayoga ?
7) What is ineffability ?
8) Which system of Indian Philosophy does not believe in life after death ?
9) Mention any two arguments for existence of God according to Nyāya.
10) Which religious symbol is common to most Indian religions.
11) What is Sarvadharma Sambhāva ?
12) What do you understand by secularism ?
13) What is fatalism ?

II. Answer **any two** questions in **50** words **each** : **[10]**

1) Discuss the relation between universal and prophetic aspects of relgion.
2) What is meant by Mystical Experience ? Explain.
3) Clarify concept of Sacred.
4) What are the social dimensions of religious life ? State.

III. Answer **any two** questions in **150** words **each** : **[20]**

1) Why is Buddhism called an atheistic religion ? Give reasons.
2) State salient features of Bhaktiyoga.
3) Explain concept of God.
4) Explain Rajendra Prasad's views on Karma and Rebirth.

IV. Answer **any two** in **500** words **each** : **[30]**

1) Ontological argument for the existence of God.
2) Doctrine of immortality of the soul.
3) Role of religion for peace and integration.
4) Nature of religious experience.

मराठी रूपांतर

धर्माचे तत्त्वज्ञान

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची प्रत्येकी **२०** शब्दांत उत्तरे लिहा : **[२०]**

१) निसर्गवादी आणि निरिश्वरवादी धर्म यांतील भेद सांगा.
२) अनेक देवतावाद म्हणजे काय ?
३) एकेश्वरवादाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
४) धार्मिकता व आध्यात्मिकता यांतील भेद स्पष्ट करा.
५) दुरीतांचे विविध प्रकार सांगा.
६) ज्ञानयोग म्हणजे काय ?
७) अनिर्वचनीयता म्हणजे काय ?
८) भारतीय तत्त्वज्ञानातील कोणती परंपरा मृत्युनंतरचे जीवन यावर विश्वास ठेवत नाही ?
९) न्यायमतानुसार ईश्वराच्या अस्तित्त्वासाठी देण्यात येणारे कोणतेही दोन युक्तिवाद सांगा.

१०) भारतीय धर्माच्या संदर्भात सर्वांना समान असे चिन्ह कोणते आहे ?

११) सर्वधर्म समभाव म्हणजे काय ?

१२) धर्मनिरपेक्षता याने आपण काय समजाल ?

१३) दैववाद म्हणजे काय ?

२. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची प्रत्येकी **५०** शब्दांत उत्तरे लिहा : **[१०]**

१) धर्माची वैश्विक बाजू व प्रेषितता यांच्यातील संबंधाची चर्चा करा.

२) गूट अनुभव म्हणजे काय ? स्पष्ट करा.

३) अलौकीक ही संकल्पना स्पष्ट करा.

४) धार्मिक जीवनाच्या सामाजिक बाजू काय आहेत ? ते सांगा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी **१५०** शब्दांत उत्तरे लिहा : **[२०]**

अ) बौद्धधर्माला निरीश्वरवादी धर्म असे का म्हणतात ? कारणे द्या.

ब) भक्तियोगाची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

क) ईश्वर संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) राजेंद्र प्रसादांच्या मतानुसार कर्म व पुनर्जन्म स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोवर** प्रत्येकी **५००** शब्दांत सविस्तर टीपा लिहा : **[३०]**

१) इश्वराच्या अस्तित्त्वासाठी सत्ताशास्त्रीय मुक्तिवाद

२) आत्म्याच्या अमरत्वाचा सिद्धान्त

३) शांतता व समग्रता यांचा संदर्भात धर्माची भूमिका

४) धार्मिक अनुभवाचे स्वरूप.

M.A. (Part – I) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH – 110 : Philosophy of Education (Optional)

Time: 3 Hours | Max. Marks: 80

*N.B. : 1) Attempt **all** questions.*
*2) Numbers at **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **20** words (**any 10**) : **20**

   1) Explain the term Philosophy of Education.
   2) What is meant by 'Learning Society' ?
   3) What are the characteristics of the process of education ?
   4) Give any two objectives of university education.
   5) What is the concept of education advocated by realism ?
   6) What is the problem of quantity in education ?
   7) What do you understand by values in education ?
   8) How is education related to social change ?
   9) List two characteristics of an educated person.
   10) What is meant by moral autonomy of Education ?
   11) What is the difference between interdisciplinary and multi-disciplinary studies ?
   12) State any two limits of formal education.
   13) Give any two examples of non-formal education.

2. Write short notes in **50** words (**any two**) : **10**

   1) Problem of Equality in educational opportunity.
   2) Problem of Religious Education.
   3) Distinction between Education and Indoctrination.
   4) Problem of Curriculum Integration.

3. Answer within **150** words (**any two**) : **20**

   1) What is the Role of Education for environmental balance ? Discuss.

   2) What is the role of specialization in education ? Bring out its assets and liabilities.

   3) Explain social and ethical aspects of education.

   4) Discuss the role of education in creativity development.

4. Write a critical essay within **500** words (**any two**) : **30**

   1) Role of teacher in the learning process.

   2) Importance of quality over quantity in education.

   3) Role of education in the context of modernization.

   4) View of education advocated by pragmatism.

मराठी रूपांतर

सूचना : *१)* ***सर्व*** *प्रश्न सोडवावेत.*
२) ***उजवीकडील*** *अंक प्रश्नांचे* ***पूर्ण*** *गुण दर्शवितात.*
३) मूळ ***इंग्रजी*** *प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची उत्तरे लिहा (शब्द मर्यादा: प्रत्येकी **२०** शब्द) : **२०**

   १) शिक्षणाचे तत्त्वज्ञान ही संकल्पना स्पष्ट करा.

   २) 'शिकणारा समाज' वाचा काय अर्थ होतो ?

   ३) शिक्षण प्रक्रियेची वैशिष्ट्ये कोणती ?

   ४) विद्यापीठीय शिक्षणाची कोणतीही दोन ध्येये सांगा.

   ५) वास्तववादाने पुरस्कारलेली शिक्षणाची संकल्पना काय आहे ?

   ६) शिक्षणातील संख्यात्मकतेची समस्या काय आहे ?

   ७) शैक्षणिक मूल्ये या संज्ञेने तुम्हाला काय अर्थबोध होतो ?

८) सामाजिक बदलांशी शिक्षणाचा संबंध कसा असतो ?

९) सुशिक्षित व्यक्तीची वैशिष्ट्ये सांगा.

१०) शैक्षणिक मूल्य स्वायत्तता याचा अर्थ काय होतो ?

११) आंतर विद्याशाखीय व अनेक विद्याशाखीय अभ्यास यांत काय फरक आहे ?

१२) औपचारिक शिक्षणाच्या कोणत्याही दोन मर्यादा लिहा.

१३) अनौपचारिक शिक्षणाची कोणतीही दोन उदाहरणे सांगा.

२. प्रत्येकी ५० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा (कोणतेही **दोन**) : **१०**

१) शिक्षणाच्या संधीच्या संदर्भात समानतेची समस्या.

२) धार्मिक शिक्षणाची समस्या.

३) शिक्षण आणि मत निबन्धन यातील फरक स्पष्ट करा.

४) एकात्म अभ्यासक्रमाची समस्या.

३. प्रत्येकी **१५०** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : **२०**

१) पर्यावरण समतोलासाठी शिक्षणाची भूमिका कोणती ? चर्चा करा.

२) शिक्षणातील विशेष अभ्यासाचे कार्य काय आहे ? त्याचे फायदे व तोटे सांगा.

३) शिक्षणाची सामाजिक व नैतिक अंगे स्पष्ट करा.

४) सृजनतेच्चा वाढीच्या संदर्भात शिक्षणाच्या भूमिकेची चर्चा करा.

४. प्रत्येकी ५०० शब्दांत चिकित्सक निबंध लिहा (कोणतेही **दोन**) : **३०**

१) अध्ययनातील शिक्षकाची भूमिका.

२) शिक्षणातील संख्यात्मकतेपेक्षा गुणात्मकतेचे महत्त्व.

३) आधुनिकतेच्या संदर्भात शिक्षणाची भूमिका.

४) फलप्रामाण्य वादाने पुरस्कारलेला शिक्षणविषयक दृष्टिकोन.

M.A. (Part – II) Examination, 2010
PHILOSOPHY (Optional) (Old Pattern)
(PH-212 : Open Course : Many-Valued Logic and Modal Logic)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B.: *i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any ten** in **20** words **each** : **20**

   1) State any two rival systems of C_2.
   2) What is meant by complementary systems ?
   3) What is meant by 'I'-containment ?
   4) What is meant by anti-designated truth-values ?
   5) What is meant by paradox ?
   6) What is meant by modal structure according to Kripke ?
   7) State the truth-table for 'possibility' as developed by Lukasiewicz.
   8) State '$\alpha \vee \sim p$' is a tautology in L_3.
   9) What is iterated modality ?
   10) State the laws of necessitation.
   11) State the primitive operators in K_3.
   12) What is meant by 'argument' in modal logic ?

2. Write notes on **any two** in **50** words **each** : **10**

   1) Distinction between standard and non-standard logic.
   2) Hintikka's modal sets.
   3) '$\alpha \supset \alpha$' in Lukasiewicz.
   4) Internal assertion in B_3.

3. Answer **any two** in **200** words **each** : **20**

   1) Explain the nature and forms of law of contradiction in many-valued logic.
   2) How are systems of many - valued logic generalized ? Discuss it by illustrating at least one generalized system.
   3) Write an essay on 'Paradoxes' in modal logic.
   4) Explain with illustration 'T' – containment.

4. Answer **any two** in **500** words **each** : **30**

   1) State and discuss the basic structure of three-valued logic of Kleene.
   2) Bring out in brief the reasons for the development of modal and many-valued logic.
   3) Prove that the system 'T' is consistent.
   4) Given axioms prove **any three** of the following theorems :

      Axioms :

      1) $(p \vee p)\ 3p$
      2) $q \supset (p \vee q)$
      3) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$
      4) $(q \supset r) \supset ((p \vee q) \supset (p \vee r))$
      5) $Lp \supset p$
      6) $L(p \supset q) \supset (Lp \supset Lq)$
      7) $Lp \supset LLp$
      8) $Mp \supset LMp$.

      Theorems :

      1) $MLp \supset Lp$
      2) $Lp \supset (Mq \supset Mp)$
      3) $p \supset Mp$
      4) $L(p \vee q) \supset (Lp \vee Mq)$
      5) $M(p \,.\, q) \supset (Mp \,.\, Mq)$
      6) $MMp \supset Mp$.

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
PHILOSOPHY (Compulsory)
PH - 101 : Problems in Western Metaphysics
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

Instructions *:1) Attempt **all** questions.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words. **20**

   a) How does Parmenides respond to the problem of being and becoming ? Explain elaborately.

   OR

   b) Write an essay on realism.

2. Answer in **500** words. **20**

   a) State and discuss Descartes' concept of substance.

   OR

   b) Critically examine Hume's view of causality.

3. Answer **any two** of the following in **250** words **each**. **20**

   a) State and examine Aristotle's view regarding the nature of self.

   b) Critically examine conceptualism.

   c) State and explain Leibniz's concept of substance.

   d) Discuss Kant's account of causality.

4. Write notes on **any four** of the following in **100** words **each**. **20**

   1) Berkeley's view regarding the problem of substance

   2) Aristotle's notion of formal cause

   3) Spinoza's notion of substance

   4) Family resemblance

   5) Hume's no-self theory

   6) Nature of self according to Plato.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.*
*४) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०

अ) असणे आणि घडणे विषयीच्या समस्येला पारमिनाईडस कसा प्रतिसाद देतो ? विस्ताराने स्पष्ट करा.

किंवा

ब) वास्तववादावर निबंध लिहा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०

अ) देकार्तची द्रव्य विषयक कल्पना सांगून तिची चर्चा करा.

किंवा

ब) ह्यूमच्या कारणता विषयक दृष्टिकोनाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

३. खालील पैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **२५०** शब्दांत लिहा. २०

१) आत्म्याच्या स्वरूपाविषयीचा ॲरिस्टॉटलचा दृष्टिकोन सांगून त्याचे परीक्षण करा.

२) संकल्पनावादाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

३) लइब्निट्झची द्रव्य विषयक संकल्पना सांगून ती स्पष्ट करा.

४) कांटच्या कारणते विषयीच्या विचारांची चर्चा करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर १००** शब्दांत टीपा लिहा. २०

१) द्रव्य विषयक समस्येच्या बाबतीत बर्कलिचा दृष्टिकोन

२) ॲरिस्टॉटलची आकारिक कारणाची संकल्पना

३) स्पिनोझाची द्रव्यविषयक संकल्पना

४) कुलसाम्य

५) ह्यूम्च्या अनात्मवाद

६) प्लेटोची आत्माच्या स्वरूपाची संकल्पना.

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
(2008 New Pattern)
PHILOSOPHY
PH - 202 : Problems in Indian Metaphysics

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **500** words. **20**

Explain fully Jaina view that Sat is both eternal and non-eternal.

OR

Critically discuss Carvakas Dehatmavada.

2. Answer in **500** words. **20**

Discuss fully Ramanuja's view of world.

OR

Critically examine Buddhists doctrine of Pratityasamutpada.

3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**

1) Elaborate fully Vaisesikas classification of Patharthas.
2) Discuss fully Anatmavada of Buddhists.
3) Explain the view of the world as stated by Advaita.
4) Elaborate Samkhya's Satkaryavada.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each**. **20**

1) Nature and status of universals according of Buddhism
2) Plurality of Purusa
3) Atomism of Vaiśesika
4) Vaisesika's definition of cause
5) Abhasavada
6) Yoga Darsan's concept of mind.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. २०

सत् हे नित्य व अनित्य दोन्हीही आहे या जैनांच्या मताचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

चार्वाकांच्या देहात्मवादाची चर्चा करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. २०

रामानुजाचार्यांच्या जगत् विषयक दृष्टिकोनाची चर्चा करा.

किंवा

बौद्धांच्या प्रतीत्यसमुत्पादाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

३. प्रत्येकी **२५०** शब्दांत कोणत्याही **दोनांची** उत्तरे द्या. २०

१) पदार्थांचे वर्गीकरण याविषयीचे वैशेषिकांचे मत सविस्तर विशद करा.

२) बौद्धांचा अनात्मवादाची सविस्तर चर्चा करा.

३) अद्वैत वेदान्तानुसार जगताचे स्वरूपाची चर्चा करा.

४) सांख्यांच्या सत्कार्यवाद सविस्तर विशद करा.

४. प्रत्येकी **१००** शब्दांत कोणत्याही **चारांवर** टीपा द्या. २०

१) बौद्ध दर्शनानुसार सामान्याचे स्वरूप

२) पुरुषबहुत्व

३) वैशेषिकांचा अणुवाद

४) वैशेषिकांची कारणांची व्याख्या

५) आभासवाद

६) योगदर्शनाची मनाची संकल्पना त्रिगुण सिद्धांत.

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
PHILOSOPHY (New) Optional (2008 Pattern)
PH - 205 : Gandhian Philosophy

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) Attempt **all** questions.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words. **20**

a) Explain in detail Gandhian conceptions of Truth and God.

OR

b) Discuss critically Gandhi's approach to Varna, Jati and Untouchability.

2. Answer in **500** words. **20**

a) What is the concept of Swaraj ? Explain fully.

OR

b) Explain in detail Tilak – Gandhi controversy on the interpretation of Bhagavad-Gita.

3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**

i) Explain fully 'Anasakti – yoga'.

ii) Discuss the status and role of women, according to Gandhi.

iii) Write a note on Civil Disobedience.

iv) State Gandhi's view of education.

4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) : **20**

i) Sarva – Dharma – Sam-Bhava

ii) The Doctrine of Sarvodaya

iii) Satyagraha

iv) Trusteeship

v) Swadeshi

vi) Ambedkar-Gandhi controversy on Varna and Caste.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे प्रश्नांचे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रश्नाना समान **गुण** आहेत.*
४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०

अ) गांधीची सत्य आणि ईश्वर संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

ब) गांधीच्या वर्ण, जाती आणि अस्पृश्यता बाबतच्या दृष्टीकोनांवर चिकित्सक चर्चा करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०

अ) स्वराज्य म्हणजे काय ? सविस्तर पणे स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भगवद्-गीतेच्या अर्थनिर्धारणा वरून गांधी-टिळक यांच्यातील विवाद सविस्तर स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही **दोहोंचे** प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा. २०

i) 'अनासक्ती-योग' सखोल स्पष्ट करा.

ii) स्त्रियांचा दर्जा आणि भूमिका, गांधीच्या मते सांगून चर्चा करा.

iii) संविनय कायदेभंग यावर टीप लिहा.

iv) गांधींचा शिक्षण विषयक दृष्टीकोन सांगा.

४. कोणत्याही **चारवर** संक्षिप्त टीपा लिहा (प्रत्येकी १०० शब्द). २०

i) सर्व-धर्म-सम-भाव

ii) सर्वोदय संकल्पना

iii) सत्याग्रह

iv) विश्वस्त वृत्ती

v) स्वदेशी

vi) आंबेडकर-गांधी याचे जाति व वर्ण यावरील विवाद.

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
PHILOSOPHY (2008 Pattern) (New Pattern)
PH-203 : Predicate Logic, Relational Logic and Axiomatics

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. a) Distinguish between proposition and propositional function. **5**

b) Demonstrate the Validity of following with the help of Direct, Conditional or indirect Proof **(any three)**. **15**

i) $(x)(Ax \supset Bx)$
$(x)(Bx \supset \sim Ex) / \therefore (x)(Ex \supset \sim Ax)$

ii) $(x)(Ax \supset Bx) / \therefore (x)(Bx \supset Cx) \supset (Ax \supset Cx)$

iii) $(x)(Ax \supset Bx)$
$(\exists x)(Dx . \sim Bx) / \therefore (\exists x)(Dx . \sim Ax)$
$(x)(Bx \vee Wx)\left[(Ax \vee Fx) \supset Sx\right]$
$/ \therefore (x)\, Bx \supset (Ax \supset Sx)$

OR

1. What is a dyadic relation ? Explain with examples all the properties of dyadic relation. **20**

2. a) Explain the nature of 'Consistency' as the essential characteristics of an axiomatic system. **5**

b) Prove **any three** of the following Theorems of the PM System using the Axioms listed below : **15**

Axioms :

1) $(p \vee p) \supset p$
2) $q \supset (p \vee q)$
3) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$
4) $\big(p \vee (q \vee r)\big) \supset \big(q \vee (p \vee r)\big)$
5) $(q \supset r) \supset (p \vee q) \supset (p \vee r)\big)$

Theorems :

1) $p \supset p$
2) $\sim \sim p \supset p$
3) $(p \supset \sim p) \supset \sim p$
4) $q \supset (p \vee q)$
5) $(p \supset (q \supset r)) \supset (q \supset (p \supset r))$

OR

2. Explain with illustration the method of proving the invalidity of an invalid argument containing quantifiers. **20**

3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**

1) Explain fully Russell's theory of definite description.
2) Explain the nature and structure of an axiomatic system.
3) Explain the nature of identity relation and explain any one rule of identity.
4) Demonstrate the invalidity of the following **(any two)** :

i) $(x)(Ax \supset Bx)$
$(x)(Cx \supset Bx) / \therefore (x)(Ax \supset Cx)$

ii) $(\exists x)(Ax . Bx)$
$(\exists x)(Cx . Bx) / \therefore (x)(Cx \supset \sim Ax)$

iii) $(\exists x)(Bx . \sim Cx)$
$(x)(Dx \supset \sim Cx) / \therefore (x)(Dx \supset Bx)$

iv) $(\exists x)(Vx . \sim Wx)$
$(\exists x)(Wx . \sim Xx) / \therefore (\exists x)(Xx . \sim Vx)$

4. Write notes on **any four** in **100** words **each**. **20**

1) Quantificational Negation
2) Multiply General Propositions
3) Independence of an axiomatic system
4) Transformation and Formation Rules of Rosers' System
5) Square of Opposition in Predicate Logic
6) Definitions of PM System.

मराठी रूपांतर

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. अ) विधान आणि विधानफलन मधील फरक सांगा. ५

ब) पुढील युक्तिवादांची युक्तंता प्रत्यक्ष, सोपाधिक किंवा अप्रत्यक्ष पद्धतीने सिद्ध करा (कोणतेही **तीन**). १५

i) $(x)(Ax \supset Bx)$
$(x)(Bx \supset \sim Ex) / \therefore (x)(Ex \supset \sim Ax)$

ii) $(x)(Ax \supset Bx) / \therefore (x)(Bx \supset Cx) \supset (Ax \supset Cx)$

iii) $(x)(Ax \supset Bx)$
$(\exists x)(Dx . \sim Bx) / \therefore (\exists x)(Dx . \sim Ax)$
$(x)(Bx \vee Wx)\left[(Ax \vee Fx) \supset Sx\right]$
$/ \therefore (x)\, Bx \supset (Ax \supset Sx)$

किंवा

१. द्वित्व संबंध म्हणजे काय ? द्वित्व संबंधाचे सर्व गुणधर्म सोदाहरण स्पष्ट करा. २०

२. अ) बीजानुमान प्रणालीच्या 'सुसंगतता' या आवश्यक वैशिष्ट्याचे स्वरूप स्पष्ट करा. ५

ब) पीएम प्रणालीतील खाली दिलेल्या प्रमेयांची सिद्धी पुढील मूलाधारांच्या आधारे सिद्ध करा. १५
(कोणतेही **तीन**)

मूलाधार :

1) $(p \vee p) \supset p$
2) $q \supset (p \vee q)$
3) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$
4) $\big(p \vee (q \vee r)\big) \supset \big(q \vee (p \vee r)\big)$
5) $(q \supset r) \supset (p \vee q) \supset (p \vee r)\big)$

प्रमेये :

1) $p \supset p$
2) $\sim \sim p \supset p$
3) $(p \supset \sim p) \supset \sim p$
4) $q \supset (p \vee q)$
5) $\big(p \supset (q \supset r)\big) \supset \big(q \supset (p \supset r)\big)$

किंवा

२. संख्यापकयुक्त अयुक्त युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करण्याची पद्धती सोदाहरण स्पष्ट करा. २०

३. प्रत्येकी २५० शब्दांत कोणत्याही **दोहोंची** उत्तरे द्या. २०

१) रसेल यांची 'निश्चित वर्णना'ची उपपत्ती सविस्तर स्पष्ट करा.

२) बीजानुमान पद्धतीचे स्वरूप व संरचना स्पष्ट करा.

३) तादात्म्य संबंधाचे स्वरूप स्पष्ट करून तादात्म्याचा कोणताही एक नियम स्पष्ट करा.

४) पुढील अयुक्त युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करा (कोणतेही **दोन**).

i) $(x)(Ax \supset Bx)$

$(x)(Cx \supset Bx) / \therefore (x)(Ax \supset Cx)$

ii) $(\exists x)(Ax . Bx)$

$(\exists x)(Cx . Bx) / \therefore (x)(Cx \supset \sim Ax)$

iii) $(\exists x)(Bx . \sim Cx)$

$(x)(Dx \supset \sim Cx) / \therefore (x)(Dx \supset Bx)$

iv) $(\exists x)(Vx . \sim Wx)$

$(\exists x)(Wx . \sim Xx) / \therefore (\exists x)(Xx . \sim Vx)$

४. प्रत्येकी १०० शब्दांत कोणत्याही **चारांवर** टीपा द्या. २०

१) संख्यापक्रीय निषेध

२) बहुसामान्यवाची विधाने

३) बीजानुमान पद्धतीची 'स्वतंत्रता'

४) रोझरच्या प्रणालीतील संपरिवर्तनाचे आणि घडणीचे नियम

५) विधेय तर्कशास्त्रातील विधान विरोध चौरस

६) पीएम प्रणालीतील व्याख्या.

M.A. (Semester – II) (New) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH – 208 : Nyāya Epistemology and Logic (Optional)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in detail **any one** of the following (**500** words).

Give definition and classification of Hetvābhāsas according to Siddhānta-Muktāvalī. **20**

OR

State Nyāya conception of yathārtha jñāna and critically evaluate it.

2. Discuss in detail and critically examine **any one** of the following (**500** words). **20**

Śaktivāda of Nyāya.

OR

State definition and classification of Vyāpti.

3. Write notes with elaboration of **any two** of the following (**250** words). **20**

i) Parāmarśa

ii) Difference between Buddhi, Anubhāva and Prāmā.

iii) Svārthānumana and Pararthānuma distinction.

iv) Nature and classification of Abhāva.

4. Write short notes on **any four** (**100** words each). **20**

a) Negation

b) Paksatā

c) Dṛṣṭānta

d) Upamāna

e) Anuyogi – Pratiyogi

f) Nature and role of Ātman.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे प्रश्नांचे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा (५०० शब्दांत). २०

सिद्धान्त मुक्तावलीच्या चौकटीत हेत्वाभासाचे लक्षण व प्रकार सांगा.

किंवा

न्यायमतानुसार यथार्थज्ञानाची संकल्पना सांगा व तिचे चिकित्सक परिक्षण करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही **एकाचे** सविस्तर उत्तरे द्या व त्याचे चिकित्सक परिक्षण करा (५०० शब्दांत). २०

न्यायाचा शक्तिवाद.

किंवा

व्याप्ती ची लक्षणे व प्रकार सांगा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंवर** थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी **२५०** शब्दांत). २०

i) परामर्श

ii) बुद्धी, अनुभव व प्रमा यांच्यातील फरक

iii) स्वार्थानुमान–परार्थानुमानातील भेद

iv) अभावाचे स्वरूप व प्रकार

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर** संक्षिप्त टीपा लिहा (प्रत्येकी **१००** शब्दांत). २०

अ) निषेध

ब) पक्षता

क) दृष्टान्त

ड) उपमान

इ) अनुयोगी–प्रतियोगी

फ) आत्म्याचे स्वरूप व भूमिका.

[3706] – 303

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH - 303 : Aesthetics (Western and Indian)
(2008 Pattern) (Optional)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: 1) Attempt **all** questions.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*3) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words. **20**

a) Discuss elaborately the place of intention and imagination in the activity of art.

OR

b) Critically examine Tolstoy's view of art as communication.

2. Answer in **500** words. **20**

a) Explain Abhinavgupta's views on Rasa.

OR

b) State and explain the concept of dhvani in Kavyartha.

3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**

i) State the nature and characteristics of an aesthetic experience.

ii) State and examine robust realism.

iii) What According to Bharat is the purpose of art ?

iv) Discuss in detail the concept of Sthayi-bhava.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each**. **20**

i) Aesthetic attitude

ii) Medium of art

iii) Natyadharmi

iv) Riti

v) Universality of an aesthetic judgement

vi) Rasavighna.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.*
*४) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०

अ) कलाव्यवहारातील हेतु आणि कल्पनाशक्ती यांच्या स्थानाची सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

ब) कला म्हणजे संप्रेषण या टॉलस्टॉयच्या दृष्टिकोनाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०

अ) रसा विषयीचे अभिनवगुप्ताचे विचार स्पष्ट करा.

किंवा

ब) काव्यार्थाच्या संदर्भात ध्वनि ही संकल्पना सांगा आणि स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा. २०

i) सौंदर्यानुभवाचे स्वरूप आणि गुणधर्म सांगा.

ii) सशक्त वास्तववाद सांगून त्याचे परीक्षण करा.

iii) भरताच्या मतानुसार कलेचे प्रयोजन काय आहे ?

iv) स्थायीभाव या संकल्पनेची सविस्तर चर्चा करा.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा. २०

१) सौंदर्यवृत्ती

२) कलेचे माध्यम

३) नाट्यधर्मी

४) रीती

५) सौंदर्य विधानाची वैधिकता

६) रसविघ्न

[3706] – 304

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH - 304 : Ambedkar
(2008 Pattern) (Optional)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words. **20**
   a) State the major stages of the development of Dr. Ambedkar's thought.
   OR
   b) Are religion and Dhamma Identical according to Dr. Ambedkar. Discuss.

2. Answer in **500** words. **20**
   a) Did Dr. Ambedkar accept the Four Noble Truths as the core of Buddha's teaching ?
   OR
   b) How does Dr. Ambedkar's social philosophy reflect in the Indian constitution ? Explain.

3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**
   1) Explain fully Dr. Ambedkar's analysis of caste system and ways of abolishing it.
   2) What is the role of Sīla, Prajñā, Karuṇā and Maitrī according to Dr. Ambedkar ?
   3) Explain fully Dr. Ambedkar's notion of ideal social order.
   4) Distinguish between Dr. Ambedkar and Karl Marx's concept of society.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each**. **20**
   1) Dr. Ambedkar's notion of equality.
   2) Dewey's influence on Dr. Ambedkar.
   3) Dr. Ambedkar's views on Nibbāṇā.
   4) Dr. Ambedkar's views on Karm and rebirth.
   5) Dr. Ambedkar's concept of Saddhamma.
   6) Reasons behind Pravrajya of Gautam Buddha.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : i) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*ii) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*iii) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
*iv) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. २०

अ) डॉ. आंबेडकरांच्या विचारांच्या विकासातील प्रमुख अवस्था सांगा.

किंवा

ब) डॉ. आंबेडकरांच्या मते धर्म व धम्म एकच/(समान) आहेत का ? – चर्चा करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. २०

अ) डॉ. आंबेडकरांनी 'चार आर्य सत्ये' ही बुद्धाच्या विचारांचा गाभा म्हणून स्वीकारली होती काय ? – स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भारतीय संविधानामध्ये डॉ. आंबेडकरांचे सामाजिक तत्त्वज्ञान कशा प्रकारे प्रतिबिंबित झाले आहे ते स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही **दोनांची** प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे द्या. २०

१) जाती व्यवस्थेचे डॉ. आंबेडकरांनी केलेले विश्लेषण सांगून जातीव्यवस्थाचे निर्मूलन करण्याचे त्यांनी सूचविलेले मार्ग स्पष्ट करा.

२) डॉ. आंबेडकरांच्या मते शील, प्रज्ञा, करूणा आणि मैत्री यांचे कार्य काय आहे ?

३) डॉ. आंबेडकरांची आदर्श सामाजिक व्यवस्थेची संकल्पना स्पष्ट करा.

४) डॉ. आंबेडकर आणि कार्ल मार्क्स यांच्या समाज विषयक संकल्पनेची तुलना करा.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा द्या. २०

१) डॉ. आंबेडकरांची समतेची संकल्पना

२) डॉ. आंबेडकरांवरील डयूईचा प्रभाव

३) डॉ. आंबेडकरांचे निब्बाण विषयक मते

४) डॉ. आंबेडकरांची कर्म आणि पुनर्जन्म विषयक मते

५) डॉ. आंबेडकरांची सद्धम्माची संकल्पना

६) गौतम बुद्धांच्या प्रव्रज्येमागील कारणे.

M.A. (Semester – III) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH – 307 : History and Philosophy of Natural Sciences
(2008 Pattern) (Optional)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words. **20**

a) Discuss Greek Cosmological Theories in details.

OR

b) State and discuss the notion of induction according to Francis Bacon.

2. Answer in **500** words. **20**

a) State and explain the mechanical approach of Newton.

OR

b) Elaborately discuss Kuhn's notion of paradigm and bring out its significance.

3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**

i) Renaissance critique of Aristotle's Philosophy

ii) Atomism in ancient Greek Philosophy

iii) Darwin's theory of evolution

iv) Verifiability principle.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each**. **20**

i) Thales as a pioneer of Greek philosophy of science

ii) Descartes' view about scientific method

iii) Galileo's concept of science

iv) Aristotle's notion of cause

v) Concept of verisimilitude

vi) Pythagorean theory of numbers.

मराठी रूपांतर

*सूचना : i) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*ii) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*iii) **सर्व** प्रश्नांना समान गुण आहेत.*
*iv) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

1. **500** शब्दांत उत्तर लिहा. **20**

a) ग्रीक विश्वरचनावादी उपपत्तींची सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

b) फ्रान्सिस बेकन यांची विगमनाची संकल्पना मांडून ती स्पष्ट करा.

2. **500** शब्दांत उत्तर लिहा. **20**

a) न्यूटन यांचा यंत्रवादी दृष्टिकोन सांगा आणि विशद करा.

किंवा

b) कुह्न यांच्या मानदंड या संकल्पनेची सविस्तर चर्चा करून तिचे महत्व स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांत लिहा. **20**

i) ॲरिस्टॉटल यांच्या तत्त्वज्ञानाची प्रबोधनकालीन चिकित्सा

ii) प्राचीन ग्रीक तत्त्वज्ञानातील अनुवाद

iii) डार्विन यांची उत्क्रांतीची उपपत्ती

iv) प्रचितीक्षमतेचे तत्त्व.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **100** शब्दांत टीपा लिहा. **20**

i) ग्रीक विज्ञानाच्या तत्त्वज्ञानाचा प्रणेता थेल्स

ii) वैज्ञानिक पद्धतीबद्दलचे देकार्त यांचे मत

iii) गॅलिलिओ यांची विज्ञानाची संकल्पना

iv) ॲरिस्टॉटल यांची कारण संकल्पना

v) पॉपर यांची सत्यतासदृश्यता ही संकल्पना

vi) संख्येबद्दलची पायथागोरिअन्स्ची संकल्पना.

[3706] – 102

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH-102 : Problems in Indian Epistemology
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words. **20**

Discuss fully Buddhist approach to the nature and classification of pramāṇas.

OR

Expalin fully the nature and kinds of pratyakṣa according to Nyāya.

2. Answer in **500** words. **20**

Distinguish between svārthānumāna and parārthānumāna. Explain the nature of sad hetus accepted by buddhists.

OR

Explain fully Mimāṁsaka's views regarding prāmāṇya and Aprāmāṇya.

3. Answer **any two** in **250** words each. **20**

1) Explain in brief the nature and kinds of Jñāna according to Nyāya.

2) Elaborate Advaita vedānta's theory of error (khyāti).

3) What is meant by Anumāna according to Jaina ? Explain in breif the types of Anumāna accepted by Jaina.

4) Discuss briefly Nyāya view on prāmāṇya.

P.T.O.

4. Write notes on **any four** in **100** words **each**. **20**

1) Pr̂amāna – Saṁplava

2) Akhyati

3) Types of pratyaksa according to Buddhist

4) Nature of Pramāṇa according to Mimaṅsā

5) Saprakas'atva of knowledge

6) Reducibility of Arthapatti pramāṇa .

मराठी रूपांतर

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*२) उजवीकडील अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **मूळ इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : **20**

प्रमाणांचे स्वरूप व वर्गीकरण यांविषयी बौद्धमताची चर्चा करा.

किंवा

न्यायदर्शनानुसार प्रत्यक्ष प्रमाणाचे स्वरूप आणि प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : **20**

स्वार्थानुमान आणि परार्थानुमानातील फरक स्पष्ट करा. बौद्धांनी स्वीकारलेल्या सद्हेतूंचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

प्रामाण्य आणि अप्रामाण्य विषयक मीमांसकांचा दृष्टिकोन सविस्तर स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही **दोनांची २५०** शब्दांत उत्तरे द्या. **20**

१) न्याय दर्शनानुसार ज्ञानांचे स्वरूप आणि प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा.

२) अद्वैतवेदान्ताचा ख्यातिवाद स्पष्ट करा.

३) जैनांच्या मते अनुमान म्हणजे काय ? जैनांनी स्वीकारलेले अनुमानाचे प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा.

४) प्रामाण्यविषयक न्यायदर्शनाचे मत स्पष्ट करा.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत उत्तरे द्या. **20**

१) प्रमाण–संप्लव

२) अख्याति

३) बौद्धमतानुसार प्रत्यक्षाचे प्रकार

४) मीमांसादर्शनानुसार प्रमाणाचे स्वरूप

५) ज्ञानाचे सप्रकाशत्व

६) अर्थापत्ती प्रमाणाचा इतर प्रमाणात होणारा समावेश.

M.A. (Semester – I) Examination, 2010
PHILOSOPHY (Optional) (2008 Pattern)
PH : 105 – Traditional and Propositional Logic

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. : *i) Attempt **all** questions.*
*ii) Figures to the right indicate **full** marks.*
*iii) **All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer in **500** words. **20**

a) Explain the nature of logic as a formal science.

OR

b) What is categorical syllogism ? Explain its rules regarding the quality of propositions.

2. a) i) Distinguish between truth and validity. **5**

ii) Decide whether following statement forms are tautologous, contradictory or contingent using either truth-table, shorter-truth-table or truth-tree method **(any three)** : **15**

1) $(p \supset q) \supset (q \supset \sim p)$

2) $(\sim\sim p \supset p) \vee \sim p$

3) $(p.q) \supset \sim(\sim p \vee \sim q)$

4) $\sim[(p \equiv q) \cdot (p \cdot \sim q)]$

OR

b) i) State the characteristics of an effective decision procedure. **5**

ii) Prove the validity of following with the help of either direct, conditional or indirect proof **(any three)** : **15**

1) $A \supset (B \cdot C)$
$C \supset \sim D$
$D \;/\therefore \sim A$

2) $(P \supset \sim Q) \cdot (Q \supset R)$
$R \supset P$
$\sim M \supset Q \;/\therefore M$.

P.T.O.

3) $A \supset (B \supset C)$
$C \supset (D \cdot E) / \therefore A \supset (B \supset D)$

4) $H \supset (I \vee J)$
$\sim I \ / \therefore H \supset J$.

3. Answer **any two** : **20**

1) Explain with illustration traditional classification of propositions.
2) What are figures and moods of syllogism ? Explain the special rules of figure- II of syllogism.
3) Prove the invalidity of following invalid arguments **(any two)** :

i) $p \supset q$
$q \supset r$
$\therefore r \supset p$

ii) $J \supset (K \supset L)$
$K \supset (\sim L \supset M)$
$(L \vee M) \supset N / \therefore J \supset N$.

iii) $(q \vee \sim r) \vee s$
$\sim q \vee (r \cdot \sim q) / \therefore r \vee \sim s$

iv) $p \supset q$
$\sim q \cdot \sim r / \therefore p \vee r$

4) State valid conversion and obversion of the following :
   i) All slogans are deceptive.
   ii) Some slogans are not deceptive.
   iii) Not all deceptive things are slogans.
   iv) No slogans are non-deceptive.
   v) All non-deceptive things are not slogans.

4. Write notes on **any four** in **100** words each : **20**

1) Distribution of terms in ‘A’ and ‘E’ propositions
2) Eduction
3) Nature of indirect proof
4) Truth-tree : A Decision Procedure
5) Disjuctive syllogism
6) Rules of Obversion.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **अनिवार्य** आहे.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
*४) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. २०

अ) एक आकारिक शास्त्र म्हणून तर्कशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

ब) निरूपाधिक संविधान म्हणजे काय ? निरूपाधिक संविधानाचे विधानांच्या गुणांसंबंधीचे नियम स्पष्ट करा.

२. अ) i) सत्यता आणि वैधता/युक्तता यातील भेद स्पष्ट करा. ५

ii) पुढील विधानबंध सर्वत: सत्य,सर्वत: असत्य किंवा नैमित्तिकतया सत्यासत्य आहेत ते सत्यता कोष्टक, लघुसत्यता कोष्टक किंवा सत्यता वृक्ष पद्धतीच्या सहाय्याने ठरवा **(कोणतेही तीन)** : १५

1) $(p \supset q) \supset (q \supset \sim p)$

2) $(\sim\sim p \supset p) \vee \sim p$

3) $(p.q) \supset \sim(\sim p \vee \sim q)$

4) $\sim[(p \equiv q)\cdot(p \cdot \sim q)]$

किंवा

ब) i) प्रभावी निर्णय पद्धतीची वैशिष्ट्ये सांगा. ५

ii) पुढील युक्तिवादांची युक्तता प्रत्यक्ष, सोपाधिक किंवा अप्रत्यक्ष सिद्धता पद्धतीच्या सहाय्याने सिद्ध करा **(कोणतेही तीन)**. १५

1) $A \supset (B \cdot C)$
$C \supset \sim D$
$D \;/\therefore \sim A$

2) $(P \supset \sim Q)\cdot(Q \supset R)$
$R \supset P$
$\sim M \supset Q \;/\therefore M.$

3) $A \supset (B \supset C)$
$C \supset (D\cdot E) \;/\therefore A \supset (B \supset D)$

4) $H \supset (I \vee J)$
$\sim I \;/\therefore H \supset J.$

३. कोणत्याही **दोनांची** उत्तरे द्या : २०

१) विधानांचे पारंपरिक वर्गीकरण सोदाहरण स्पष्ट करा.

२) संविधानाची आकृती व प्रकार म्हणजे काय ? संविधानाच्या दुसऱ्या आकृतीचे विशेष नियम स्पष्ट करा.

३) पुढील अयुक्त युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करा **(कोणतेही दोन)**.

i) $p \supset q$
$q \supset r$
$\therefore r \supset p$

ii) $J \supset (K \supset L)$
$K \supset (\sim L \supset M)$
$(L \vee M) \supset N / \therefore J \supset N$.

iii) $(q \vee \sim r) \vee s$
$\sim q \vee (r \cdot \sim q) / \therefore r \vee \sim s$

iv) $p \supset q$
$\sim q \cdot \sim r / \therefore p \vee r$

४) पुढील विधानांचे युक्त परिवर्तन आणि प्रतिवर्तन करा.

i) सर्व घोषणा फसव्या असतात.

ii) काही घोषणा फसव्या नसतात.

iii) सर्वच फसव्या गोष्टी घोषणा नसतात.

iv) एकही घोषणा न–फसवी नसते.

v) सर्वन–फसव्या गोष्टी घोषणा नसतात.

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा द्या. २०

१) 'A' आणि 'E' विधानांच्या पदांचे वितरण/व्याप्ती .

२) उत्कर्षण.

३) अप्रत्यक्ष सिद्धतेचे स्वरूप.

४) सत्यतावृक्ष – एक निर्णयपद्धती.

५) वैकल्पिक संविधान / संवाक्य

६) प्रतिवर्तनाचे नियम.

[3706] – 18

M.A. (Part – II) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH – 206 : Śaṅkara (Compulsory Course)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B. : 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer in **one** or **two** sentences (**any ten**) : [**20**]
   1) What is the nature of knower as Taijas ?
   2) What is the nature of Jāgṛata ?
   3) State the pramānas accepted by Śaṅkara ?
   4) What is meant by Swarūpa lakṣaṇa ?
   5) State any two Mahāvākyas and their meaning.
   6) What is meant by Prātibhāsika Sattā ?
   7) What is meant by Vivartavāda ?
   8) Which theory of 'Khyāti' is accepted by Śaṅkara ?
   9) State the meaning of Prasthānatrayī.
   10) State the nature of Mayā according to Vācaspati.
   11) State any two types of Adhyāsa.
   12) Who advocated Avacchedavāda ?
   13) What is the nature of Jagat according to Śaṅkara ?

2. Write notes on in **50** words **each** (**any two**) : [**10**]
   1) Mokṣa
   2) The role of Lakṣaṇa in the interpretation of Mahāvākyas.
   3) Śaṅkara's critism of Kṣaṇabhaṅgavāda.
   4) Ābhāsavāda.

P.T.O.

3. Answer in **150** words **each** (**any two**) : [**20**]

   1) Explain the nature of Māyā according to Śaṅkara.
   2) Why does Gauḍapāda support Ajātivāda ? Explain nature and importance of Adhyāsa according to Śaṅkara's philosophy.
   3) State and examine briefly Pratibiṁbavāda of Padmapāda.
   4) Explain the nature and significance of Īśvara in Śaṅkara's philosophy.

4. Answer in **500** words (**any two**) : [**30**]

   1) Elaborate the unity of knower as Viśva, Taijas and Prājña according to Gauḍapāda.
   2) Explain the nature of Brahman according to Śaṅkara.
   3) Is Jñāna absolutely different from karma according to Śaṅkara ? – Discuss.
   4) Discuss critically Śaṅkara's criticism of Pradhānakāraṇavāda.

मराठी रूपांतर

सूचना : *१) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** अंक **पूर्ण गुण** दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. प्रत्येकी **एक**/**दोन** वाक्यात उत्तरे द्या (कोणतीही **दहा**) : (२०)

   १) प्रज्ञाता म्हणून तैजस्‌चे स्वरूप सांगा.
   २) जागृत या अवस्थेचे स्वरूप काय आहे ?
   ३) शंकराचार्यांनी स्वीकारलेली प्रमाणे सांगा.
   ४) स्वरूपलक्षण म्हणजे काय ?
   ५) कोणतीही दोन महावाक्ये सांगून त्यांचा अर्थ सांगा.
   ६) प्रातिभासिक सत्ता म्हणजे काय ?
   ७) विवर्तवाद म्हणजे काय ?
   ८) शंकराचार्यांनी स्वीकारलेल्या ख्यातिचे नाव सांगा.
   ९) प्रस्थानत्रयी म्हणजे काय ?

१०) वाचस्पतींच्या मतानुसार मायेचे स्वरूप सांगा.

११) अध्यासाचे दोन प्रकार सांगा.

१२) अवच्छेदकवाद कोणी प्रतिपादन केला ते सांगा.

१३) शंकराचार्यांच्या मते जगताचे स्वरूप काय आहे ?

२. प्रत्येकी **५०** शब्दांत टीपा द्या (कोणत्याही **दोन**) : (**१०**)

१) मोक्ष

२) महावाक्यांचा अन्वयार्थ लावण्यामध्ये लक्षणेची भूमिका

३) क्षणभंगवादावरील शंकराचार्यांची टीका

४) आभासवाद.

३. प्रत्येकी **१५०** शब्दांत टीपा द्या (कोणत्याही **दोन**) : (**२०**)

१) शंकराचार्यांनी प्रतिपादन केलेले मायेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

२) गौडपादाचार्यांचा अजातिवाद का प्रतिपादन करतात ? शंकराचार्यांच्या तत्त्वज्ञानातील अध्यासाचे स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

३) पद्मपादांचा प्रतिबिंबवाद सांगा व त्याचे परीक्षण करा.

४) शंकराचार्यांच्या तत्त्वज्ञानातील ईश्वराचे स्वरूप व महत्त्व सविस्तर सपष्ट करा.

४. प्रत्येकी **५००** शब्दांत टीपा द्या (कोणत्याही **दोन**) : (**३०**)

१) गौडपादांच्या मतानुसार प्रज्ञाता हा विश्व, तैजस् व प्राज्ञ या स्वरूपात अभिन्न आहे हे विशद करा.

२) शंकराचार्यांच्या तत्त्वज्ञानातील ब्रह्माचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

३) शंकराचार्यांच्या मतानुसार ज्ञान हे कर्मापेक्षा पूर्णपणे भिन्न असते का याची चर्चा करा.

४) प्रधानकारणवादावरील शंकराचार्यांच्या टीकेची चर्चा करा.

[3706] – 203

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
PHLOSOPHY
PH 203 : Descartes
(2008 Pattern) (Optional)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. : *1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**

   i) Examine critically the method of doubt.

   OR

   ii) 'I think, therefore, I am'– Discuss in detail the meaning and relevance of this statement in cartesian philosophy.

2. Answer **any one** in **500** words : **20**

   i) State and examines Descartes' ontological argument for the existence of God.

   OR

   ii) Discuss elaborately Descartes' dualism.

3. Answer **any two** in **250** words each : **20**

   i) Discuss the claim that Descartes is the father of modern philosophy.

   ii) What, according to Descartes, is the criterion of truth ? Discuss.

   iii) State and explain Descartes' views on the nature of substance.

   iv) How does Descartes explain the nature of error ?

4. Write notes on **any four** in **100** words each : **20**

i) Primary of the subject

ii) Rules for the direction of mind

iii) Clear and distinct ideas

iv) Circularity of arguments

v) Doctrine of innate ideas

vi) Descartes' views on perception.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) उजवीकडील आकडे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) **मूळ** इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही **पहावी**.*

१. कोणत्याही **एकाचे** ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

i) संशयाच्या पद्धतीचे चिकित्सक परीक्षण करा.

किंवा

ii) 'मी विचार करतो, त्या अर्थी, मी आहे'. या विधानाचा अर्थ व देकार्तच्या तत्वज्ञानातील त्याची प्रस्तुतता यांची तपशीलवार चर्चा करा.

२. कोणत्याही **एकाचे** ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

i) ईश्वराच्या अस्तित्वविषयक देकार्तच्या सत्ताशास्त्रीय युक्तिवादाची मांडणी करुन त्याचे परीक्षण करा.

किंवा

ii) देकार्तच्या द्वैतवादाची सविस्तर चर्चा करा.

३. कोणत्याही **दोहोंची** प्रत्येकी **२५०** शब्दांत उत्तरे लिहा : **२०**

i) 'देकार्त हे आधुनिक तत्वज्ञानाचे जनक आहेत –' चर्चा करा.

ii) देकार्त यांच्यामते सत्यत्वाचा निकष काय आहे ?

iii) द्रव्याच्या स्वरुपाविषयी देकार्त यांचे विचार सांगून स्पष्ट करा.

iv) देकार्त अप्रमेचे स्वरुप कसे स्पष्ट करतात ?

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी **१००** शब्दांत टीपा लिहा : **२०**

i) विषयीची प्राथमिकता

ii) मनाच्या मार्गदर्शनासाठीचे नियम

iii) स्वच्छ आणि स्पष्ट कल्पना

iv) सहजात कल्पनांचा सिद्धांत

v) युक्तिवादाची चक्राकारिता

vi) देकार्त यांचे प्रत्यक्ष विषयक विचार.

M.A. (Semester – II) Examination, 2010
PHILOSOPHY (New 2008 Pattern)
PH – 207 : Early Wittgenstein (Optional)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. : *1) Attempt **all** questions.*
*2) Figures to the right indicate **full** marks.*
*3) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**

a) Explain in detail Philosophical background of early Wittgenstein.

OR

b) Discuss critically Wittgenstein's picture theory of meaning.

2. Answer **any one** in **500** words. **20**

a) Explain fully the status of the metaphysical-self, according to Wittgenstein.

OR

b) State and discussWittgenstein's conception of Philosophy as an activity.

3. Answer **any two** in **250** words each : **20**

i) Explain fully Frege's notion of 'Sense' -'reference'.

ii) Explain in detail relationship between a fact and proposition according to Wittgenstein.

iii) What is status of value propositions according to Wittgenstein ?

iv) Discuss critically Wittgenstein's conception of essentialism.

4. Write short notes on **any four** (in **100** words each) **20**

i) Frege's Anti-psychologism.

ii) Wittgenstein's concept of objects.

iii) "The World is a totality of facts; not of things".

iv) Distinction between Philosophy and Science.

v) Wittgenstein's views on solipsism.

vi) 'Word-object correlation'.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*

*२) **उजवीकडील** आकडे प्रश्नांचे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*

*३) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*

*४) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिका पहावी.*

१. कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) पूर्वाध विट्गेस्टाईनची तात्विक पार्श्वभूमी सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

ब) विट्गेस्टाईनच्या चित्र विषयक अर्थउपपत्तीचे चिकित्सक विवेचन करा.

२. कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

अ) विट्गेस्टाईनच्या मते सत्ताशास्त्रीय–स्व चा दर्जा सखोल स्पष्ट करा.

किंवा

ब) तत्वज्ञान जणू एक चळवळ ही विट्गेस्टाईनची संकल्पना सांगून चर्चा करा.

३. कोणत्याही **दोहोंचे** प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तर लिहा : २०

i) फ्रेगेची 'अर्थ'–'संदर्भ' कल्पना सखोल स्पष्ट करा.

ii) विट्गेस्टाईनच्या मते, वस्तु– तथ्य आणि विधान यामधील संबंध सविस्तर स्पष्ट करा.

iii) विधान मूल्येचा दर्जा विट्गेस्टाईनच्या मते काय आहे ?

iv) विट्गेस्टाईनच्या सारतत्ववादाच्या संकल्पनेचे चिकित्सक चर्चा करा.

४. कोणत्याही **चारवर** संक्षिप्त टीपा लिहा (प्रत्येकी २०० शब्द) : २०

i) फ्रेगेचा प्रति–मानसशास्त्रवाद

ii) विट्गेस्टाईनची वस्तु संकल्पना.

iii) ''जगत् हे संपूर्ण वस्तु–तथ्याचे आहे: वस्तुचे नाही''.

iv) विज्ञान व तत्वज्ञानातील भेद.

v) विट्गेस्टाईनची अहंकेद्रवादावरील मते.

vi) 'शब्द–वस्तु' सहसंबंध.

[3706] – 405

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PHILOSOPHY (New) (2008 Pattern)
PH 405-Kant (Optional)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

*N.B.: 1) **All** questions are **compulsory**.*
*2) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**

   i) How does Kant formulate the problem of knowledge ?

   OR

   ii) Explain the place of space and time in Kant's theory of knowledge.

2. Answer **any one** in **500** words : **20**

   i) Explain the peculiar nature of arguments in transcendental deduction.

   OR

   ii) Examine the arguments Kant makes in defense of religion.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

   1) Distinguish between a priori and a posteriori propositions.
   2) Why are 'postulates' necessary for morality according to Kant ?
   3) What is the role of imagination in knowledge according to Kant ?
   4) What are Kant's views on the beautiful ?

4. Write notes on **any four** in **100** words **each** : **20**

   1) Problems with synthetic a priori
   2) Problems with 'Noumena'
   3) Rational knowledge of morality according to Kant
   4) Concept of Teleogy.
   5) Kant's critique of Hume's scepticism
   6) Transcendental schemata.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **उजवीकडील** आकडे **पूर्ण** गुण दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. कोणत्याही **एकाचे** उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०

i) कांट यांनी ज्ञानाची समस्या कशा प्रकारे अभिव्यक्त केली आहे ?

किंवा

ii) कांट यांच्या ज्ञानविषयक उपपत्तीतील अवकाश व काल यांचे स्थान स्पष्ट करा.

२. कोणत्याही **एकाचे** उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०

i) अनुभवातीत निगमनामधील युक्तिवादांचे वैशिष्ट्यपूर्ण आगळे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

ii) धर्माच्या समर्थनार्थ कांट यांनी केलेल्या युक्तिवादांचे परीक्षण करा.

३. कोणत्याही **दोहोंची** उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : २०

१) अनुभव निरपेक्ष व अनुभवाधिष्ठित विधानांमधील भेद स्पष्ट करा.

२) कांट यांच्यामते नीतीसाठी 'गृहीतकांची' आवश्यकता का आहे ?

३) कांट यांच्या मते ज्ञानामध्ये कल्पनाशक्तीची भूमिका काय आहे ?

४) सुंदरतेविषयी कांट यांचे विचार काय आहेत ?

४. कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०

१) 'अनुभवनिरपेक्ष संश्लेषक' संबंधी समस्या

२) 'स्वरूपवस्तू' संबंधी समस्या

३) कांट यांच्या मते नीतीचे बुद्धिनिष्ठ ज्ञान

४) प्रयोजनवादाची संकल्पना

५) ह्यूम यांच्या संशयवादाची कांटकृत समीक्षा

६) अनुभवातीत आकारक.

[3706] – 409

M.A. (Semester – IV) Examination, 2010
PHILOSOPHY
Schools of Vedānta (II)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours Max. Marks : 80

N.B. *: 1)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
2) ***All*** *questions carry* ***equal*** *marks.*

1. Answer in details in **500** words : **(20)**

A) Elaborate the salient features of Rāmānuja's Philosophy.

OR

B) Explain the nature of *Brahman* and *Jagat* according to Vallabha.

2. Write critical answer in **500** words : **(20)**

A) Is Madhva philosophy dualist ? Discuss.

OR

B) State and discuss the nature and significance of *Bhedābheda* with reference to Niṁbārka philosophy.

3. Write an essay on **any two** in **250** words **each** : **(20)**

1) Rāmānujas' arguments against *Māyāvāda*.
2) Characteristics of *Iśvara* according to Vallabha.
3) Nature and kinds of *Bheda* according to Madhva.
4) Nature and importance of Prapatti according to Niṁbārka.

4. Write short-notes on **any four** in **100** words **each** : **(20)**

1) Vallabha conception of *Puṣṭi*.
2) Rāmānuja's conception of *Acit*.
3) *Svatantra-satta*.
4) Niṁbārka on means to attain *Mokṣa.*
5) *Satkhyātivāda* of Rāmānuja.
6) *Bhakti* according to Madhva.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.*
*२) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. सविस्तरपणे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : (२०)

अ) रामानुज तत्त्वज्ञानाची ठळक वैशिष्ट्ये विशद करा.

किंवा

ब) वल्लभ मतानुसार ब्रह्मन् व जगत् यांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

२. चिकित्सकपणे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : (२०)

अ) मध्व तत्त्वज्ञान द्वंद्ववादी आहे कां ? चर्चा करा.

किंवा

ब) निम्बार्क मतांच्या संदर्भात भेदाभेदाचे स्वरूप व महत्त्व सांगा व त्याची चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंवर** प्रत्येकी २५० शब्दांत निबंध लिहा : (२०)

अ) मायावादावरील रामानुजांची टीका.

ब) वल्लभ मतानुसार ईश्वराची वैशिष्ट्ये.

क) मध्व मताप्रमाणे भेदाचे स्वरूप व प्रकार.

ड) निम्बार्क मतानुसार प्रपत्तिचे स्वरूप व महत्त्व.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **चारांवर** प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : (२०)

अ) पुष्टी–वल्लभ मतानुसार

ब) अचित् संकल्पना रामानुज मतानुसार

क) स्वतंत्र–सत्ता

ड) मोक्षाची साधने – निम्बार्क मतानुसार

इ) रामानुजांची सत्ख्यातिवरील मते

फ) मध्वांची भक्ति विषयक मते.

M.A. (Part – I) Examination, 2010
PHILOSOPHY
PH 107 : Plato (Optional Course)

Time : 3 Hours | Max. Marks : 80

Instructions : *1)* ***All*** *questions are* ***compulsory****.*
2) Figures to the ***right*** *indicate* ***full*** *marks.*

1. Answer **any ten** of the following questions in about **20** words **each** : (**20**)
   1) What are the basic tenets of Socrates' philosophy ?
   2) What according to Socrates are the features of a good definition ?
   3) What is the relevance of the analogy of, 'Road to Larrissa' ?
   4) What is the basic tenet of Heraclitus' philosophy ?
   5) What is Plato's view regarding art ?
   6) Give an example of analogy from the dialogue Theatitus.
   7) What according to Plato is the function of philosopher ?
   8) What according to Socrates is the purpose of Zeno's arguments ?
   9) What according to Parmenides is the nature of reality ?
   10) Is justice according to Plato the same as virtue or a part of virtue ?
   11) What is Hermogenes' view regarding the correctness of names ?
   12) What according to Plato can be the relation between an idea and a particular ?
   13) What is Plato's view regarding evil ?

2. Write short notes on **any two** of the following in about **50** words **each** : (**10**)
   1) Protagoras' view, 'Man is the measure of everything.'
   2) Allegory of Cave
   3) Purification of Soul
   4) Plato's concept of idea.

3. Answer **any two** of the following questions in about **150** words **each** : **(20)**

   1) Examine critically Plato's criticism on the view, 'Knowledge is perception.'

   2) Bring out the relevance of the analogies, 'Sun and Lines', in the dialogue, Republic.

   3) Distinguish between a philosopher and a Sophist.

   4) State and evaluate Parmenides' criticism of Plato's views on ideas.

4. Answer **any two** of the following questions in about **500** words : **(30)**

   1) State the doctrine, 'Knowledge as recollection'. Examine its importance in the philosophy of Plato.

   2) Explain in detail Plato's view of the falsity of statements with reference to the dialogue Sophist.

   3) Discuss Plato's view regarding the correctness of names with reference to the dialogue Cratylus.

   4) Write an essay on Plato's method of dialogue.

मराठी रूपांतर

PH 107 : प्लेटो

*सूचना : १) **सर्व** प्रश्न सोडविणे **आवश्यक** आहे.*
*२) **उजवीकडील** अंक पूर्ण **गुण** दर्शवितात.*
*३) मूळ **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिकाही पहावी.*

१. खालीलपैकी कोणत्याही **दहा** प्रश्नांची उत्तरे **प्रत्येकी** कमाल **२०** शब्दांत लिहा : (२०)

   १) सॉक्रेटिसच्या तत्त्वज्ञानाची प्रमुख तत्त्वे कोणती आहेत ?

   २) सॉक्रेटिसच्या मतानुसार योग्य व्याख्येची वैशिष्ट्ये काय आहेत ?

   ३) 'लॅरिसाकडे जाण्याचा मार्ग ' या दृष्टांताची प्रस्तुतता काय आहे ?

   ४) हेरॅक्लिटसच्या तत्त्वज्ञानाचे मूलभूत तत्त्व कोणते आहे ?

   ५) कलेबाबतचा प्लेटोचा दृष्टिकोन काय आहे ?

   ६) थिअॅटिटस या संवादातील दृष्टांताचे एक उदाहरण सांगा.

७) प्लेटोच्या मतानुसार तत्त्वचिंतकाचे कार्य काय आहे ?

८) सॉक्रेटिसच्या मतानुसार झिनोच्या युक्तिवादांचे प्रयोजन काय आहे ?

९) पारमिनाईड्स्च्या मतानुसार सत्तेचे स्वरूप काय आहे ?

१०) प्लेटोच्या मतानुसार न्याय म्हणजेच सद्गुण का न्याय हा सद्गुणांचा एक भाग ?

११) हर्मोजिनसचा नामाच्या अचूकतेबाबतचा दृष्टिकोन काय आहे ?

१२) प्लेटोच्या मतानुसार कल्पना आणि इंद्रिय गोचर विशिष्ट यांचा संबंध काय असू शकेल ?

१३) दुरिताबाबतचा प्लेटोचा दृष्टिकोन काय आहे ?

२. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंवर** कमाल **५०** शब्दांत टीपा लिहा : (**१०**)

१) प्रोटॅगोरसचा दृष्टिकोन, 'मनुष्य हा प्रत्येक गोष्टीचा मापदंड आहे.

२) गुहेचे रूपक

३) आत्म्याचे शुद्धीकरण

४) प्लेटोची 'कल्पना' ही संकल्पना.

३. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे **प्रत्येकी** कमाल **१५०** शब्दांत लिहा : (२०)

१) 'ज्ञान म्हणजे इंद्रियानुभव', या दृष्टिकोनावरील प्लेटोच्या टीकेचे चिकित्सक परीक्षण करा.

२) रिपब्लिक संवादातील 'सूर्य आणि रेषा' या दृष्टांतांची प्रस्तुतता विशद करा.

३) तत्त्वचिंतक आणि सोफिस्ट यातील भेद सांगा.

४) प्लेटोच्या कल्पनांवरील मतांची पारमिनाईड्सची टीका सांगून तिचे मूल्यमापन करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** प्रश्नांची उत्तरे **प्रत्येकी** कमाल **५००** शब्दांत लिहा : (**३०**)

१) 'ज्ञान म्हणजे अनुस्मरण', हा सिद्धांत सांगा. प्लेटोच्या तत्त्वज्ञानातील त्याच्या असलेल्या महत्त्वाचे परीक्षण करा.

२) सोफिस्ट संवादाच्या संदर्भात प्लेटोचा विधानांच्या असत्यतेबाबतचा दृष्टिकोन सविस्तर स्पष्ट करा.

३) क्रॅटिलस संवादाच्या संदर्भात प्लेटोच्या नामांच्या अचूकतेविषयीच्या दृष्टिकोनाची चर्चा करा.

४) प्लेटोच्या संवाद पद्धतीवर निबंध लिहा.